

Zadanie realizowane w ramach projektu POIS.02.04.00-00-0193/16 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” współfinansowanego ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, działając na podstawie art. 28 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r., poz. 55 t.j.), w związku z art. 39 ust. 1 z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2020 r., poz. 283 ze zm.).

Plan zadań ochronnych dla Obszaru Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu PLH180021 (z wyłączeniem gruntów Skarbu Państwa w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe)

przygotowanie: A. Przemyski

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Zadania i cele projektu NATURA 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000

system obszarów stanowiących spójną funkcjonalnie sieć umożliwiającą realizację spójnej polityki ochrony zasobów przyrodniczych na obszarze Unii Europejskiej

Cel

zachowanie określonych **typów siedlisk przyrodniczych i gatunków roślin i zwierząt**, które uważa się za **cenne** (znaczące dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy) i **zagrożone** wyginięciem w skali całej Europy

zachowanie lub odtworzenie różnorodności biologicznej Europy

wyznaczenie i objęcie ochroną obszarów, na których te gatunki i siedliska występują

EUROPEJSKIE DYREKTYWY PRZYRODNICZE

- tzw. **dyrektywa ptasia** Dyrektywa 79/409/EWG Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r. o ochronie dziko żyjących ptaków, która zastąpiona została nową [Dyrektywą 2009/147/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa](#)
- tzw. **dyrektywa siedliskowa** [Dyrektywa 92/43/EWG Rady z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory](#)

W myśl dyrektywy ptasiej oraz dyrektywy siedliskowej każdy kraj członkowski Unii Europejskiej ma obowiązek zapewnić siedliskom przyrodniczym i gatunkom roślin i zwierząt, o których mowa w tych dyrektywach, warunki sprzyjające ochronie lub zadbać o odtworzenie ich dobrego (właściwego) stanu, m.in. poprzez wyznaczenie obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO).

SIEĆ NATURA 2000 TWORZĄ DWA TYPY OBSZARÓW

Obszary „ptasie”
Obszary Specjalnej Ochrony
Ptaków OSO

Wyznaczane na podstawie
dyrektywy ptasiej dla ochrony
ptaków

Obszary „siedliskowe”
Obszary Mające Znaczenie dla
Wspólnoty → **Specjalne Obszary**
Ochrony Siedlisk SOO

Wyznaczane na podstawie
dyrektywy siedliskowej dla
ochrony siedlisk przyrodniczych,
roślin i zwierząt z wyjątkiem
ptaków

Mogą się całkowicie lub częściowo nakładać

OBSZARY PTASIE I SIEDLISKOWE

Obszary „ptasie” (Obszary Specjalnej Ochrony ptaków)

Obszary „siedliskowe” (Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk)

Niezależne, ale mogą się całkowicie lub częściowo nakładać

- Państwo Członkowskie samodzielnie wyznacza i ustanawia Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków na swoim terytorium
- Państwo informuje Komisję Europejską o wyznaczonych obszarach

- Państwo Członkowskie proponuje sieć obszarów i przekazuje propozycję Komisji Europejskiej
- Komisja analizuje propozycje w ramach tzw. regionów biogeograficznych. Organizowana jest dyskusja w formie tzw. Seminarium Biogeograficznego, sprawdzająca czy poszczególne gatunki i siedliska zostały wystarczająco ujęte;
- Komisja przyjmuje listę Obszarów Mających Znaczenie Dla Wspólnoty w ramach każdego regionu biogeograficznego;
- Państwo ustanawia obszary przyjęte przez Komisję jako Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk

Zbyt skąpe wyznaczenie obszarów to uchybienie obowiązkom wynikającym z Dyrektywy

Aby sieć pełniła wymagania Dyrektywy, musi zawierać wszystkie „Międzynarodowe Ostoje Ptaków”, stosownie do danych naukowych

Zbyt skąpe zaproponowanie obszarów to uchybienie obowiązkom wynikającym z Dyrektywy

Aby sieć spełniła wymagania Dyrektywy, musi zawierać „reprezentatywną część” zasobów każdego gatunku i siedliska przyrodniczego

OBSZARY NATURA 2000 są najmłodszą formą ochrony przyrody, wprowadzoną w Polsce w 2004 roku w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej.

Art. 6 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Formami ochrony przyrody są:

- 1) parki narodowe
- 2) rezerwaty przyrody
- 3) parki krajobrazowe
- 4) obszary chronionego krajobrazu
- 5) obszary Natura 2000
- 6) pomniki przyrody
- 7) stanowiska dokumentacyjne
- 8) użytki ekologiczne
- 9) zespoły przyrodniczo krajobrazowe
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Czy istniejące parki narodowe i rezerваты nie wystarczają?

dotychczasowe formy ochrony przyrody są zbyt małe i nie obejmują wielu miejsc występowania gatunków zagrożonych (inne były zasady ich wyznaczania)

w ich funkcjonowanie nie był dotychczas wpisany stały monitoring występowania rzadkich i zagrożonych gatunków i siedlisk

sytuacja gatunków i siedlisk jest różna w różnych krajach i to co jest rzadkie w jednym kraju, w innym może być całkiem pospolite

Sieć Natura 2000 to odrębny, funkcjonujący na innych zasadach system ochrony przyrody, który działa niezależnie od istniejącego krajowego systemu ochrony. Sieć Natura 2000 jest uzupełnieniem wcześniej działających systemów ochrony przyrody.

Potrzeba wspólnych działań w skali Europy

„Przyroda nie zna granic”

Skala zagrożeń stanu przyrody jest obecnie tak duża, że już od dawna stało się oczywiste, że współpraca międzynarodowa w tej dziedzinie jest niezbędna i bez niej w wielu przypadkach wysiłki podejmowane na rzecz ochrony przyrody tylko w jednym kraju mogą być całkiem nieskuteczne.

JAK FUNKCJONUJE OBSZAR NATURA 2000?

- **Obszar ochrony, a nie obszar chroniony**

Ochronie podlega nie cały obszar, ale konkretnie siedliska i gatunki na nim. Z drugiej strony, ograniczenia oraz działania ochronne, niezbędne dla ochrony obszaru, mogą wykraczać poza jego granice

- **Cel = Właściwy stan ochrony**

Gatunku nie ubywa, jego siedlisko jest w dobrym stanie, są perspektywy, że zachowa się też w przyszłości.

Siedliska nie ubywa, zachowana struktura i funkcje (w tym procesy ekologiczne, różnorodność biologiczna), są perspektywy, że tak będzie także w przyszłości

Wymogi ochrony nie ostrzejsze, niż to naprawdę niezbędne dla siedlisk i gatunków

- **Ochrona „celowościowa”, a nie system zakazów**

Nie ma żadnych z góry narzuconych zakazów. Na każdym z obszarów należy indywidualnie zastosować środki (w tym regulacje planistyczne i działania ochronne) takie i tylko takie, by osiągnąć cel ochrony

- **Formy i sposoby ochrony nie są z góry dane, ale elastycznie dostosowane do celu**

„Ochrona przez właściwe użytkowanie”, ochrona przez modyfikacje sposobu zagospodarowania, ochrona czynna i ochrona ścisła powinny być stosowane zależnie od potrzeb siedlisk i gatunków. Dla siedlisk półnaturalnych ochrona nie wyklucza gospodarczego użytkowania, a czasem wręcz go wymaga

JAK FUNKCJONUJE OBSZAR NATURA 2000?

- **Obowiązek ochrony**

Państwo jest obowiązane podjąć wszelkie działania (także ochronę czynną) konieczne dla skutecznej ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych w obszarze. Nie można braku właściwej ochrony usprawiedliwiać np. lukami w krajowym prawodawstwie

- **Obowiązek analizowania**

Każdy plan, przedsięwzięcie lub działanie musi być rozważone pod kątem wpływu na obszar, z punktu widzenia celów jego ochrony

- **Zakaz szkodzenia**

Plany, przedsięwzięcia ani działania, które wpływałyby znacząco negatywnie na obszar, w zasadzie nie mogą być wdrożone (**wyjątek: jeżeli są niezbędne dla zrealizowania nadrzędnego interesu publicznego i jednocześnie udowodniono, że nie można tego interesu zrealizować w inny, nie szkodzący obszarowi sposób; wówczas konieczne są kompensacje**)

- **Zakaz zakazywania**

W żaden sposób nie są ograniczane plany, przedsięwzięcia ani działania, które nie wpływają negatywnie na obszar z punktu widzenia celów jego ochrony

Zasada przezorności: nierozwiane wątpliwości muszą być interpretowane na korzyść środowiska, a nie na korzyść projektu!

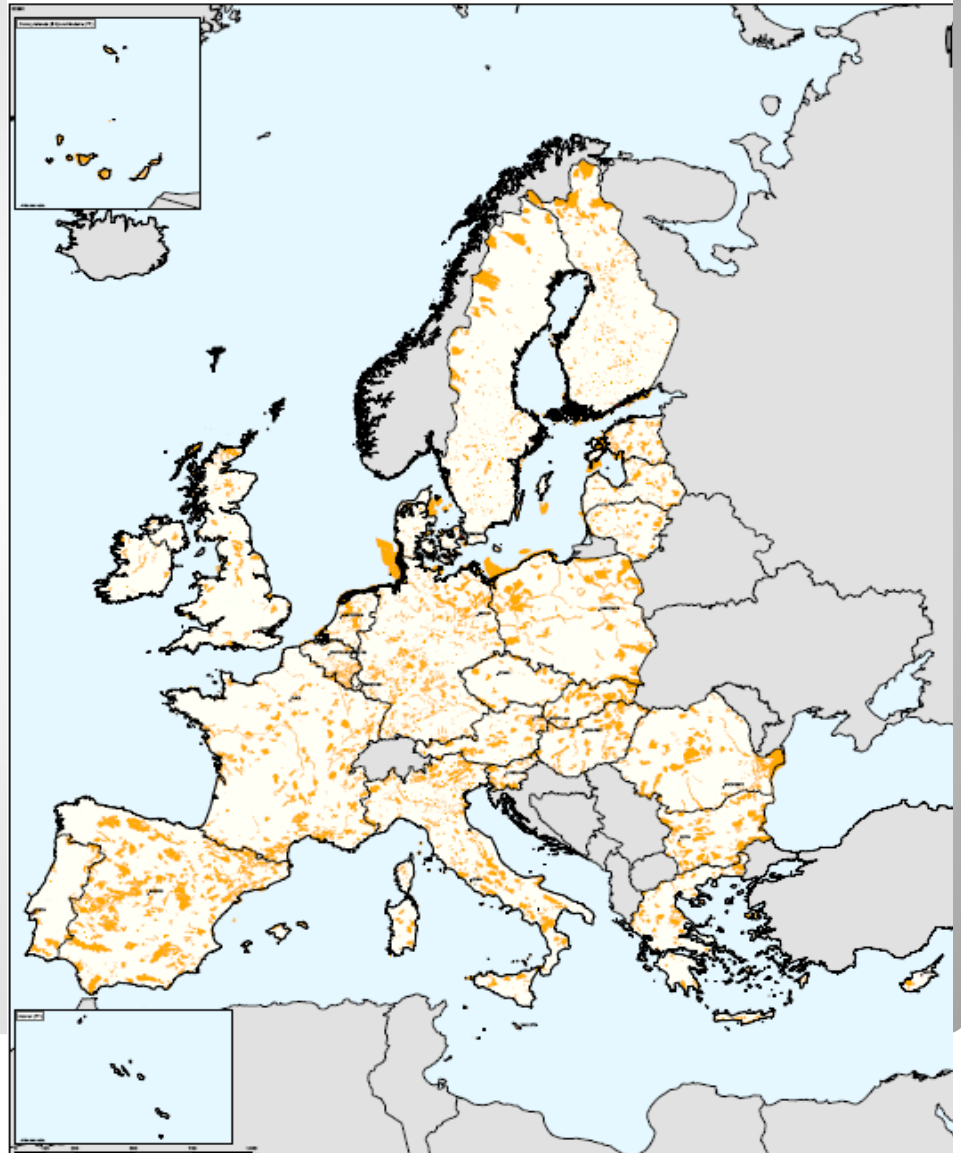
NATURA 2000 W EUROPIE

**Jest to sieć prawie 25.000 obszarów,
obejmujących około 850 000 km², stanowiąca
ponad 20% terytorium Unii Europejskiej**

**Jest największą zwartą siecią obszarów
chronionych na świecie**

Natura 2000 w Europie – obszary ptasie

Styczeń 2011 r.:
ok. 5,3 tys. obszarów
ok. 630 tys. km²
ok. 14% terytorium

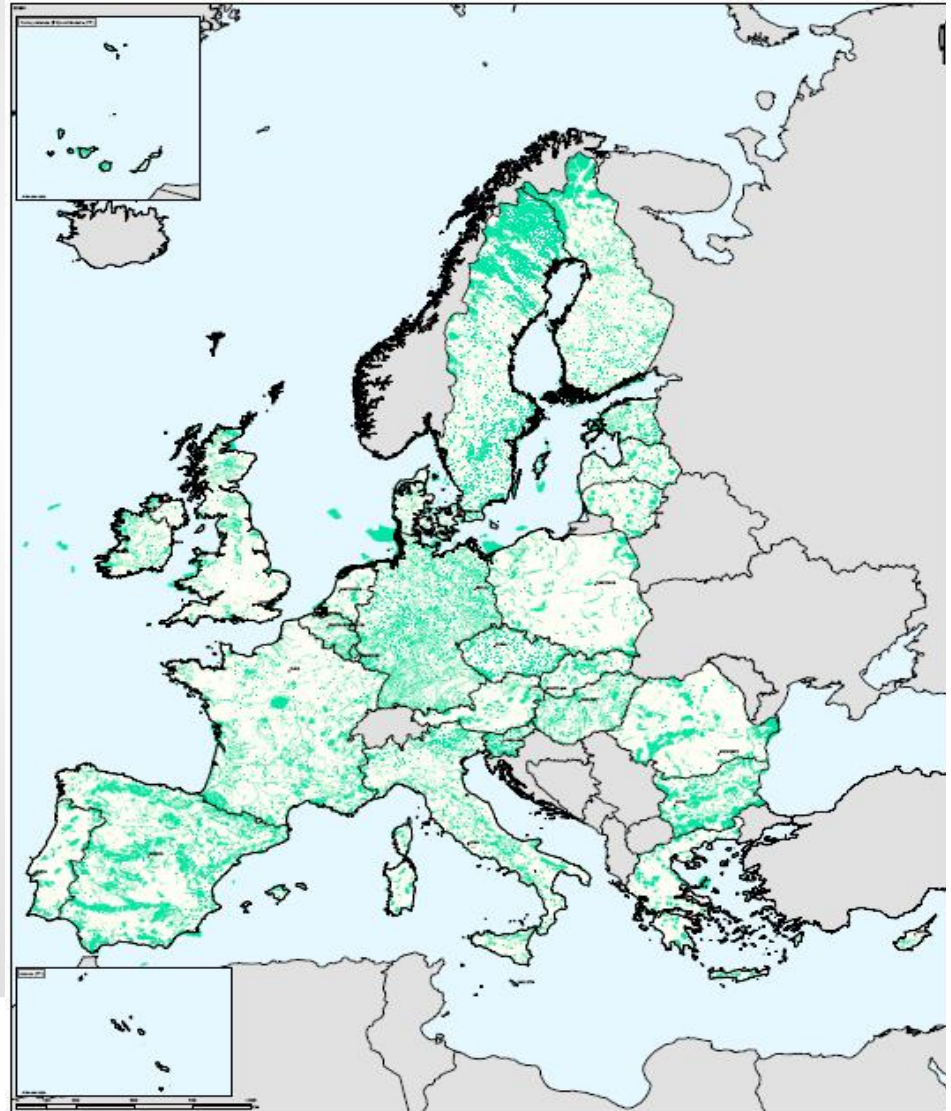
Natura 2000 w Europie - obszary siedliskowe

Styczeń 2011 r.:

ok. 22,5 tys. obszarów

ok. 730 tys. km²

ok. 17% terytorium

NATURA 2000 W POLSCE

Obszary Natura 2000 w Polsce - obszary chroniące przyrodę w Polsce, utworzone w ramach europejskiego programu Natura 2000. Zajmują łącznie około 20% powierzchni lądowej kraju (przy średniej europejskiej wynoszącej 18%).

Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO):

- 145 obszarów
- łączna powierzchnia 5,6 mln ha (w tym 648,5 tys. ha obszarów morskich)

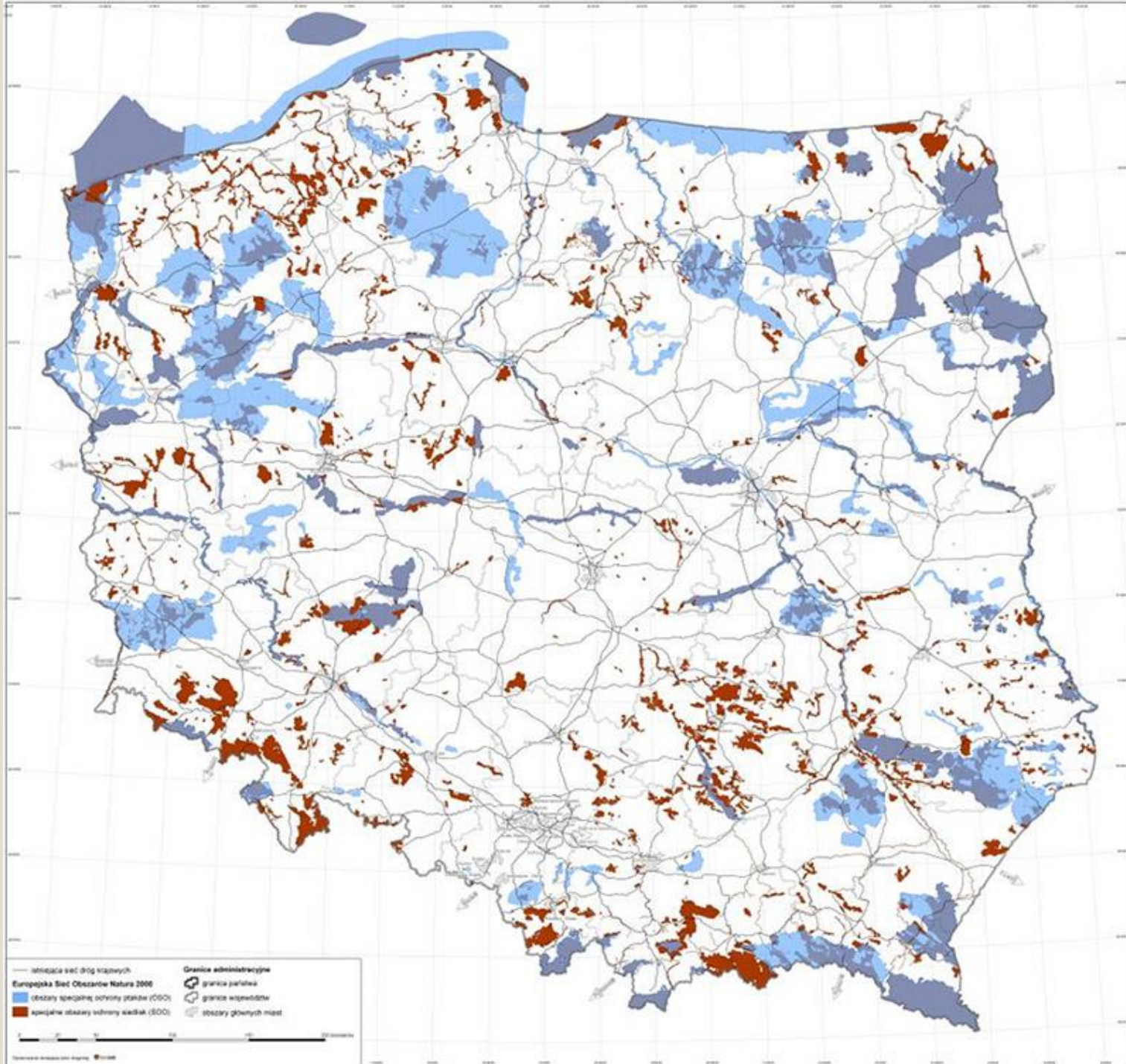
Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (obszary „siedliskowe” – przyszłe specjalne obszary ochrony siedlisk - SOO)

- 849 obszarów
- łączna powierzchnia 3,9 mln ha (w tym 359,7 tys. ha obszarów morskich)

Obszary Natura 2000 razem:

- 994 obszarów
- ok. 20% terytorium

Głównym dokumentem planistycznym dla obszarów Natura 2000 jest Plan Zadań Ochronnych (PZO). Projekt PZO sporządza sprawujący nadzór nad obszarem (zwykle Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska), ale przy udziale społecznym. W procesie sporządzenia planu musi być zapewniony udział osób i podmiotów prowadzących działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, a także możliwość wnoszenia uwag i wniosków ze strony ogółu społeczeństwa.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska ustanawia plan na okres **10 lat**, w drodze aktu prawa miejscowego w **formie zarządzenia**. Plan zadań ochronnych może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk lub gatunków. W razie potrzeby, PZO może być zastąpiony bardziej szczegółowym planem ochrony, sporządzonym dla części lub całości obszaru Natura 2000.

Plan zadań ochronnych zawiera przede wszystkim:

- 1) opis granic oraz mapy obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla przedmiotów ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;
- 4) wykaz gatunków i siedlisk „naturowych” znajdujących się na danym obszarze, tj. tych, które podlegają ochronie z mocy prawa europejskiego (Dyrektywa Siedliskowa lub/i Dyrektywa Ptasia);
- 5) określenie działań mających na celu utrzymanie bądź odtworzenie właściwego stanu ochrony chronionych siedlisk i gatunków (w tym ochrony czynnej), ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za realizację tych działań;
- 6) wskazanie właściwego monitoringu przedmiotów ochrony;

7) podsumowanie posiadanej wiedzy o przedmiotach ochrony znajdujących się w granicach obszaru Natura 2000, a w razie potrzeby wskazanie na konieczność uzupełnienia i uaktualnienia posiadanych danych;

8) wskazanie zmian koniecznych do wprowadzenia w dokumentach planistycznych (m.in. studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i in.) w celu eliminacji lub ograniczenia zagrożeń dla utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk lub gatunków „naturowych”;

9) ułatwienie wdrażania programów rolnośrodowiskowych oraz uregulowanie zagadnień związanych z zalesieniami na obszarach Natura 2000.

NATURA 2000

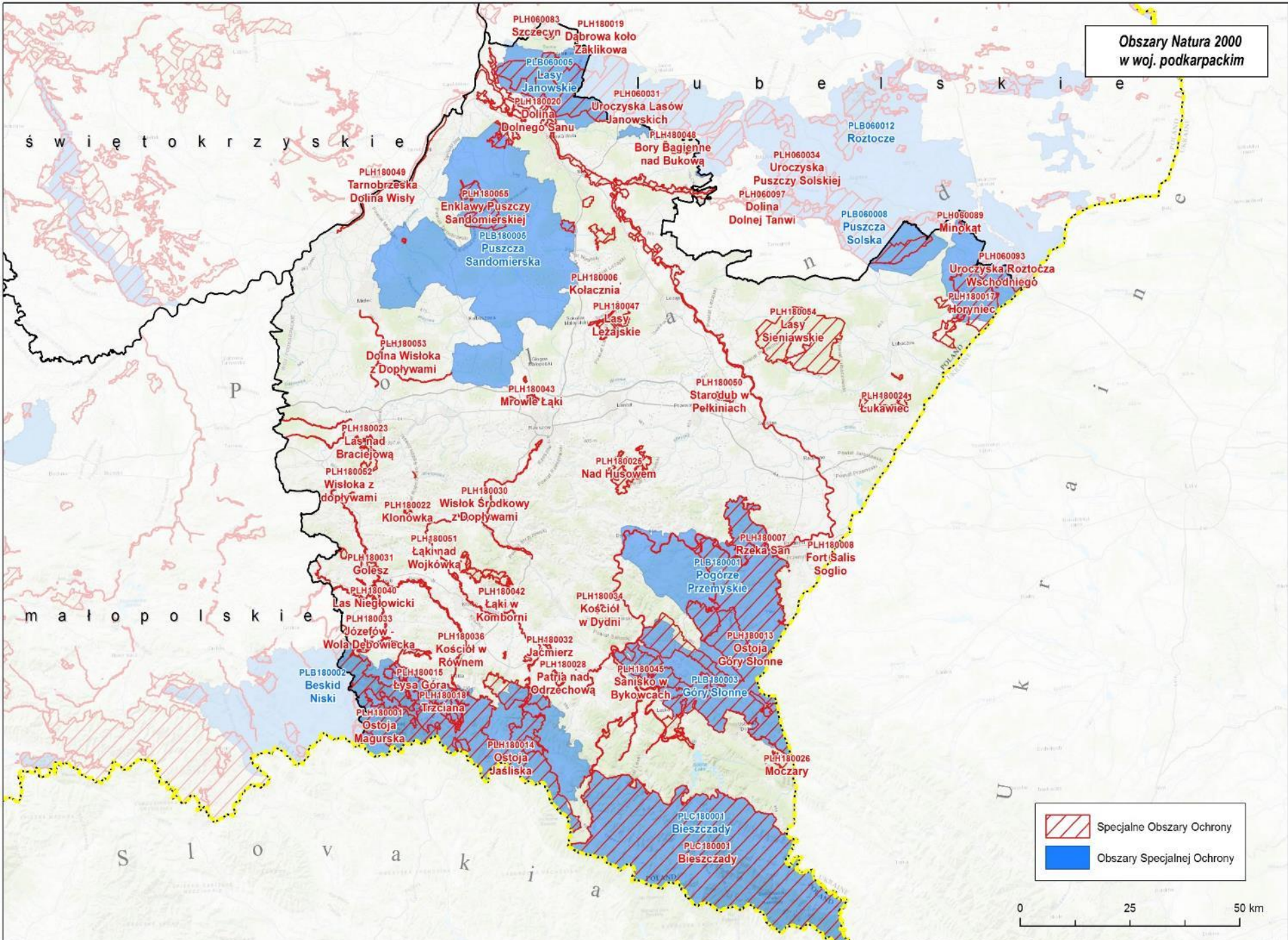
W WOJ. PODKARPACKIM

- **Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków:**
 - 7 obszarów o łącznej powierzchni 396 257,68 ha
- **Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk:**
 - 55 obszarów o łącznej powierzchni 241 887,2 ha
- 1 obszar będący zarówno obszarem ptasim i obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty o powierzchni 111 519,44 ha

Obszary Natura 2000 razem:

- 63 obszary o łącznej powierzchni 749 664,32 ha, co stanowi ok. 32% powierzchni

NATURA 2000 W WOJ. PODKARPACKIM

Obszary specjalnej ochrony ptaków i projektowane obszary ochrony siedlisk (PLC)

Bieszczady PLC180001

Obszary specjalnej ochrony ptaków (PLB)

Beskid Niski PLB180002

Góry Słonne PLB180003

Lasy Janowskie PLB060005

Puszcza Solska PLB060008

Puszcza Sandomierska PLB180005

Pogórze Przemyskie PLB180001

Roztocze PLB060012

Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – projektowane specjalne obszary ochrony (PLH)

1. Bednarka PLH120033
2. Bory Bagienne nad Bukową PLH180048
3. Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019
4. Dolina Dolnego Sanu PLH180020
5. Dolina Dolnej Tanwi PLH060097
6. Dolna Wisłoka z Dopływami
PLH180053
7. Dorzecze Górnego Sanu PLH180021
8. Enklawy Puszczy Sandomierskiej
PLH180055
9. Fort Salis Soglio PLH180008
10. Golesz PLH180031
11. Horyniec PLH180017
12. Jaćmierz PLH180032
13. Jasiołka PLH180011
14. Józefów-Wola Dębowiecka PLH180033
15. Klonówka PLH180022
16. Kołacznia PLH180006
17. Kościół w Dydni PLH180034
18. Kościół w Nowosielcach PLH180035
19. Kościół w Równem PLH180036
20. Kościół w Skalniku PLH180037
21. Ladzin PLH180038
22. Las Hrabeński PLH180039
23. Las nad Braciejową PLH180023
24. Las Niegłowicki PLH180040
25. Lasy Leżajskie PLH180047
26. Lasy Sieniawskie PLH180054
27. Liwocz PLH180046
28. Łąki nad Młynówką PLH180041
29. Łąki nad Wojkówką PLH180051
30. Łąki w Komborni PLH180042
31. Łukawiec PLH180024
32. Łysa Góra PLH180015
33. Minokąt PLH060089
34. Moczary PLH180026

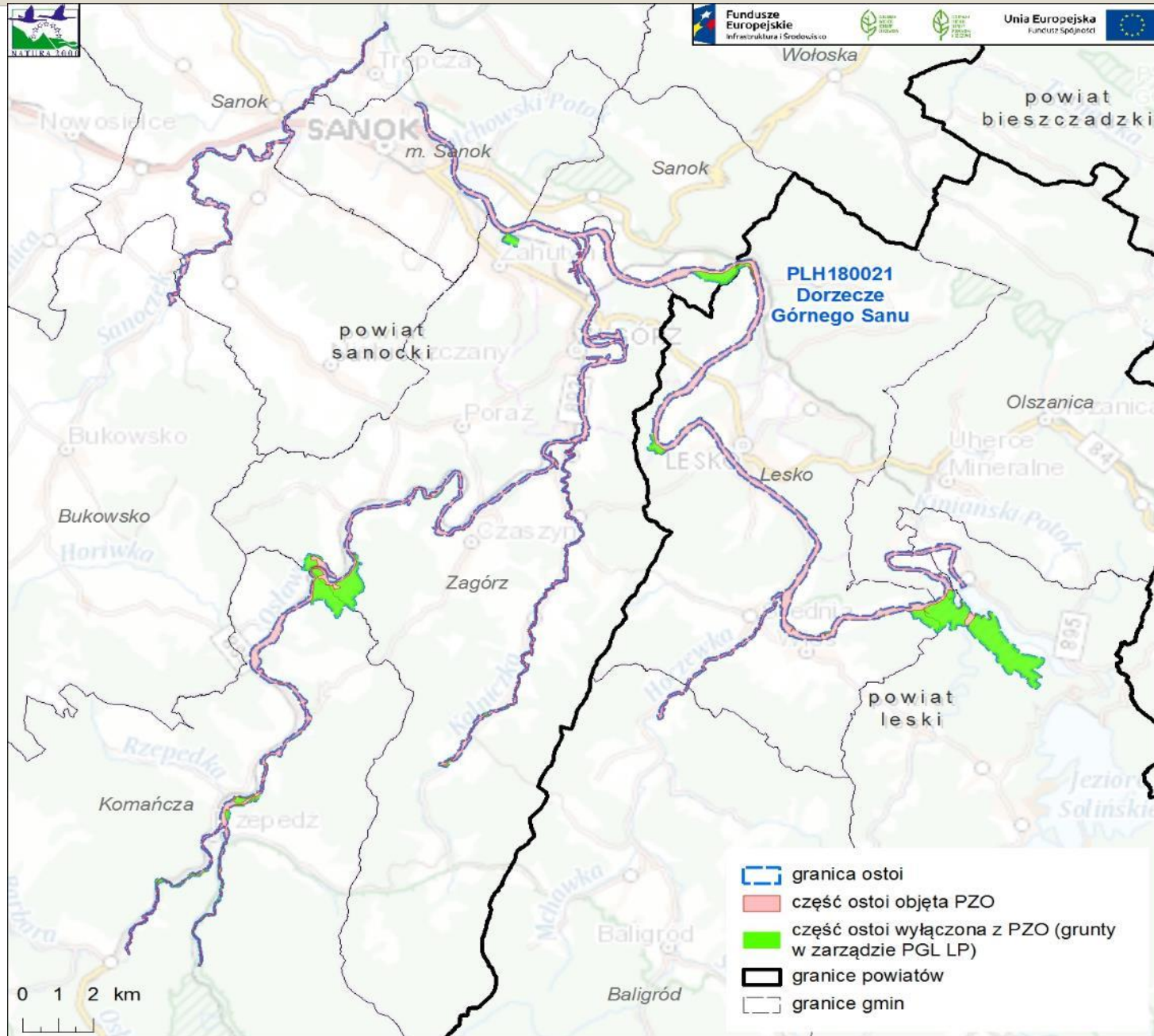
Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty – projektowane specjalne obszary ochrony (PLH)

35. Mrowle Łąki PLH180043
36. Nad Husowem PLH180025
37. Ostoja Czarnorzecka PLH180027
38. Ostoja Góry Słonne PLH180013
39. Ostoja Jaśliska PLH180014
40. Ostoja Magurska PLH180001
41. Ostoja Przemyska PLH180012
42. Osuwiska w Lipowicy PLH180044
43. Patria nad Odrzechową PLH180028
44. Rymanów PLH180016
45. Rzeka San PLH180007
46. Sanisko w Bykowcach PLH180045
47. Starodub w Pełkiniach PLH180050
48. Szczecyn PLH060083
49. Tarnobrzeska Dolna Wisły PLH180049
50. Trzciana PLH180018
51. Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031
52. Uroczyska Puszczy Solskiej PLH060034
53. Uroczyska Roztocza Wschodniego PLH060093
54. Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030
55. Wisłoka z Dopływami PLH180052

Charakterystyka Obszaru Natura 2000

Dorzecze Górnego Sanu PLH180021

SOOS Dorzecze Górnego Sanu obejmuje dolinę rzeki San wraz z większymi dopływami, takimi jak Hoczewka, Osława z Osławicą i Kalniczką (Tarnawką), a także Sanoczka. Doliny rzeczne oraz dna cieków są zróżnicowane. San wyróżnia się kamienistym dnem, znikomą ilością przegród poprzecznych i korytem rzeki zbliżonym do naturalnego na znacznych odcinkach. Płytkie a zarazem szerokie koryto Osławy poprzedzielane jest głazami oraz progami skalnymi, natomiast pozostałe cieki cechują się kamienisto-żwirowym dnem i szybkim nurtem. Stwierdzono tu występowanie 10 siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Najpowszechniej z nich występują łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe), które są siedliskiem priorytetowym, podobnie jak jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*) źródliska wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*. Obszar zasiedla zróżnicowana fauna, m.in. 11 gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszar Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu
Typy SIEDLISK wymienione w Załączniku I
Dyrektywy Rady 92/43/EWG:

- 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków;**
6210 Murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea*;
6430 Ziółorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziółorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*);
6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*);
***7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*;**
9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*);
9130 Żyzne buczyny *Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*;

Obszar Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu
Typy SIEDLISK wymienione w Załączniku I
Dyrektywy Rady 92/43/EWG – c.d.:

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny *Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*;

***9180** Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*);

***91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródliskowe*).

* - siedliska priorytetowe

**SIEDLISKA NATUROWE WYSTĘPUJĄCE
W GRANICACH OBSZARU**

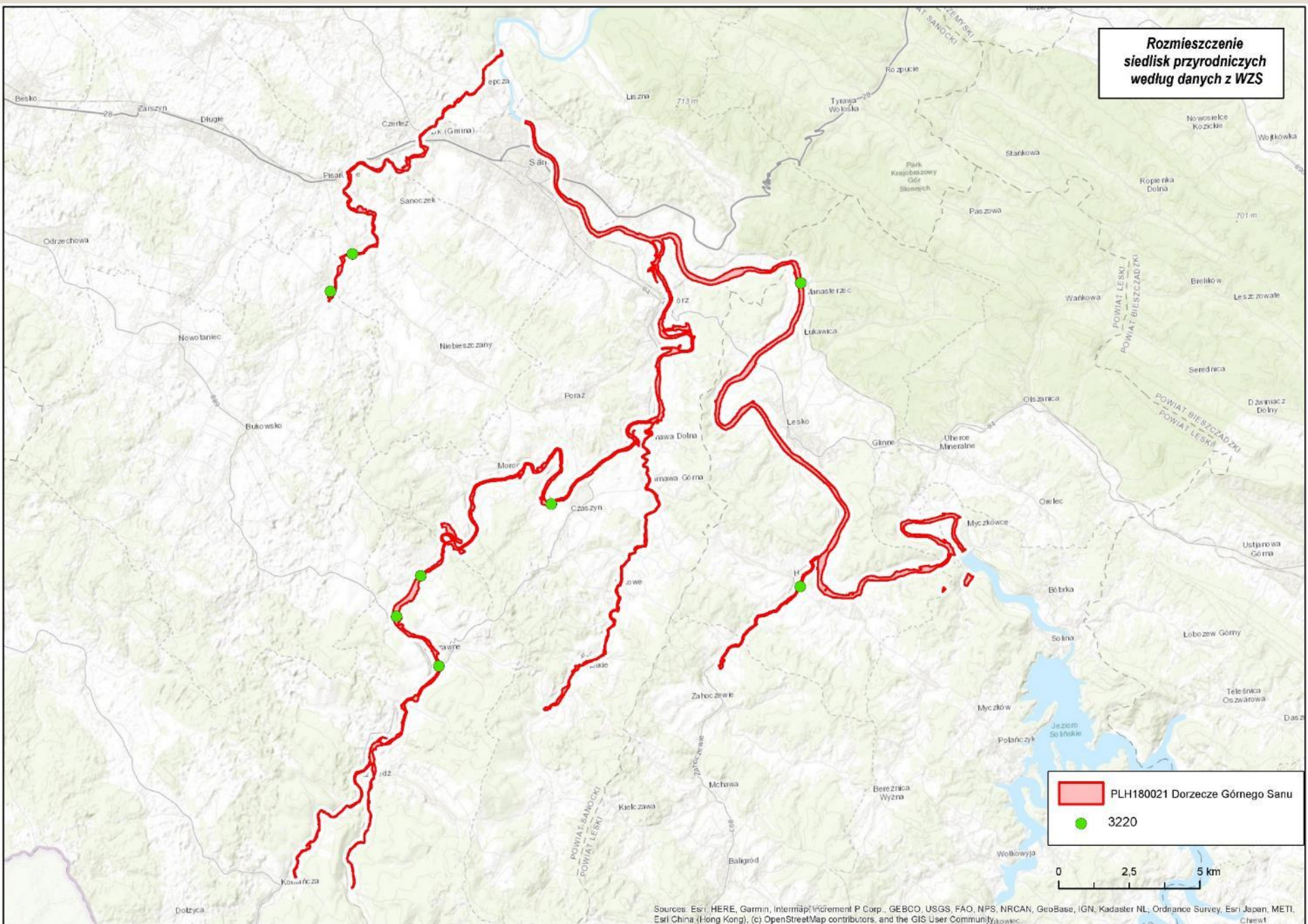
3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków

3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

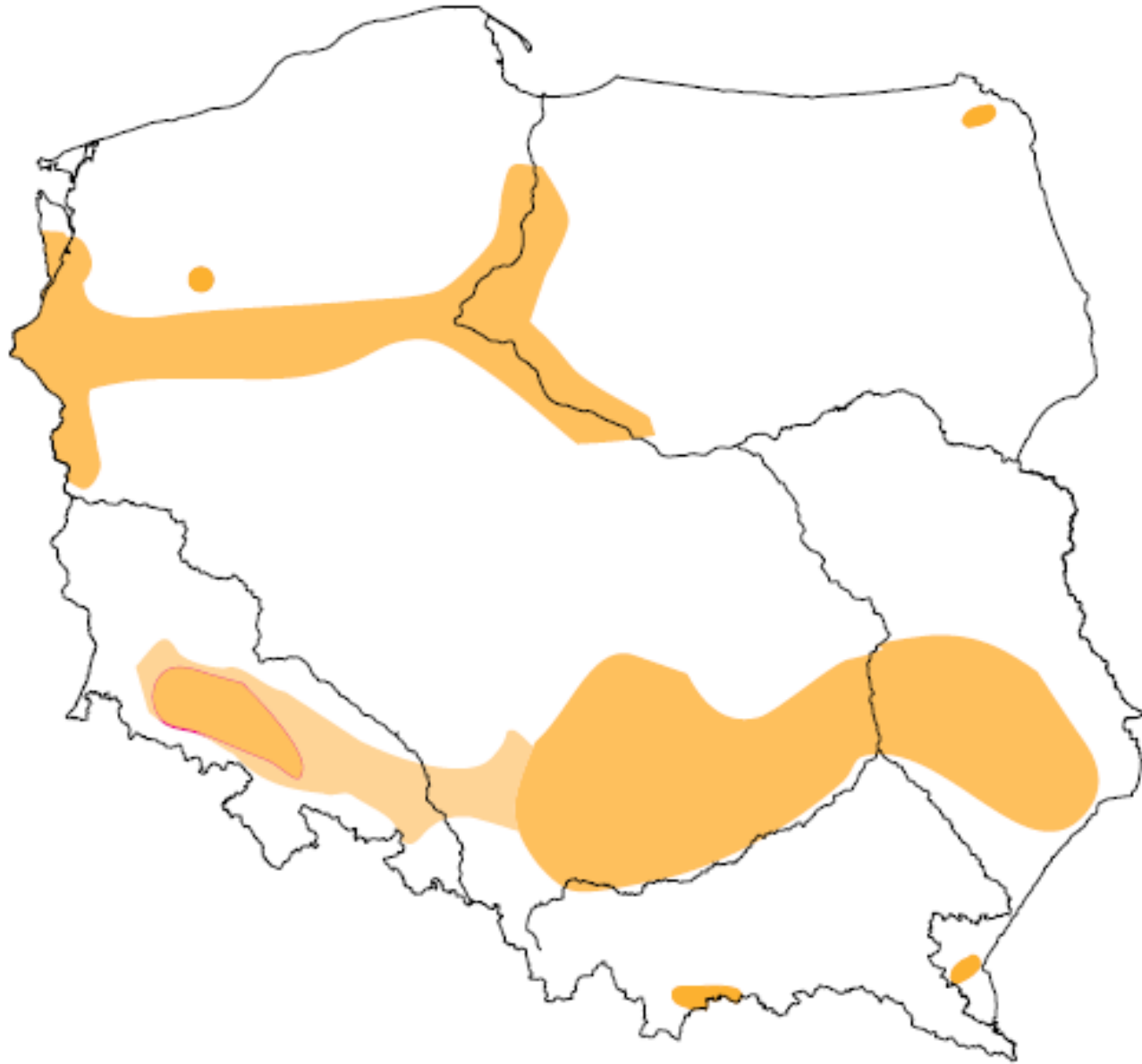
Sources: Esri, HERE, Garmin, Intermap, increment P Corp., GEBCO, USGS, FAO, NPS, NRCAN, GeoBase, IGN, Kadaster NL, Ordnance Survey, Esri Japan, METI, Esri China (Hong Kong), (c) OpenStreetMap contributors, and the GIS User Community

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

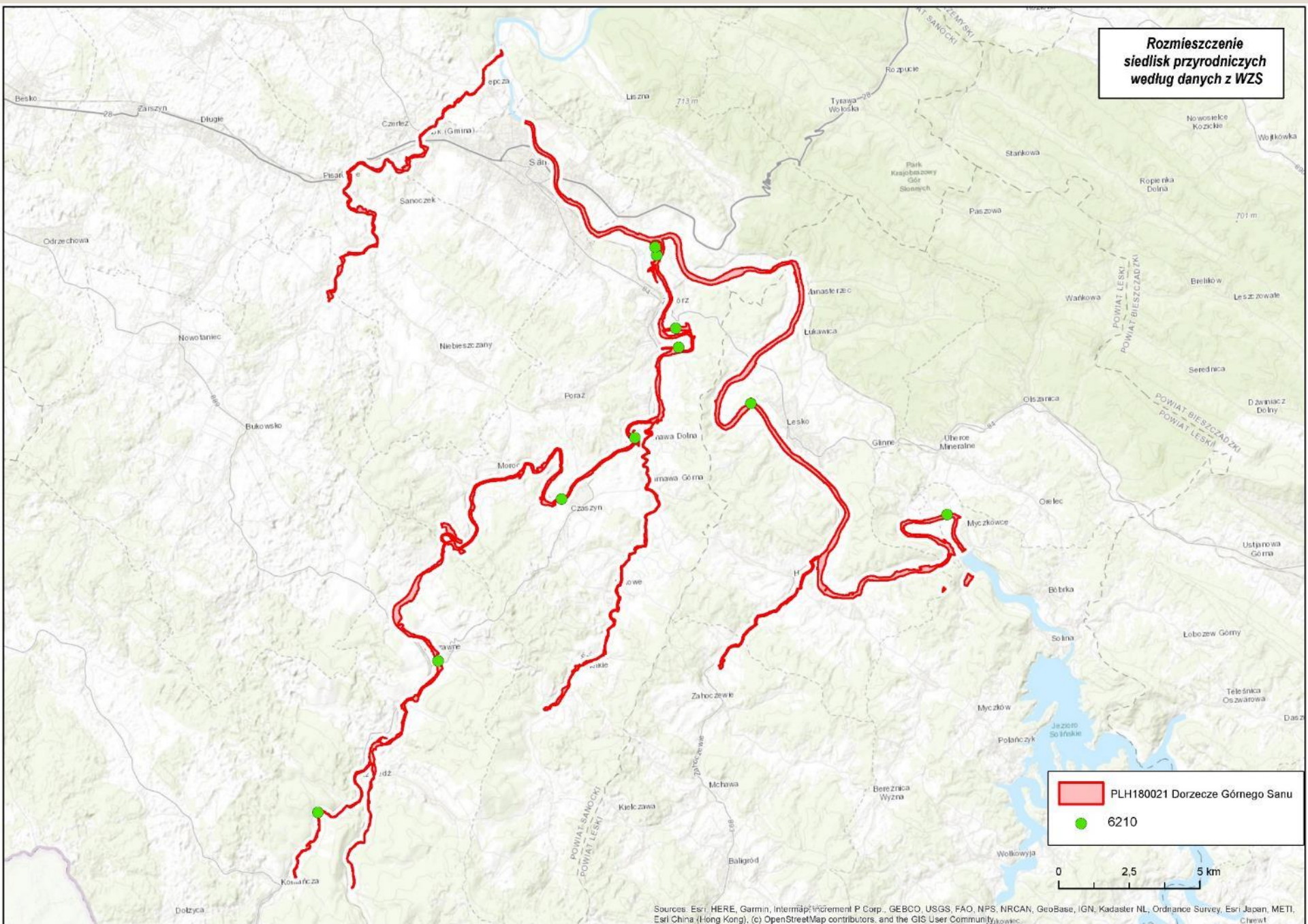

Fot. A. Przemyski

6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea*)

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

Sources: Esri, HERE, Garmin, Intermap, increment P Corp., GEBCO, USGS, FAO, NPS, NRCAN, GeoBase, IGN, Kadaster NL, Ordnance Survey, Esri Japan, METI, Esri China (Hong Kong), (c) OpenStreetMap contributors, and the GIS User Community

6430 Ziółorośła górskie (*Adenostylon alliariae*) i ziółorośła nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)

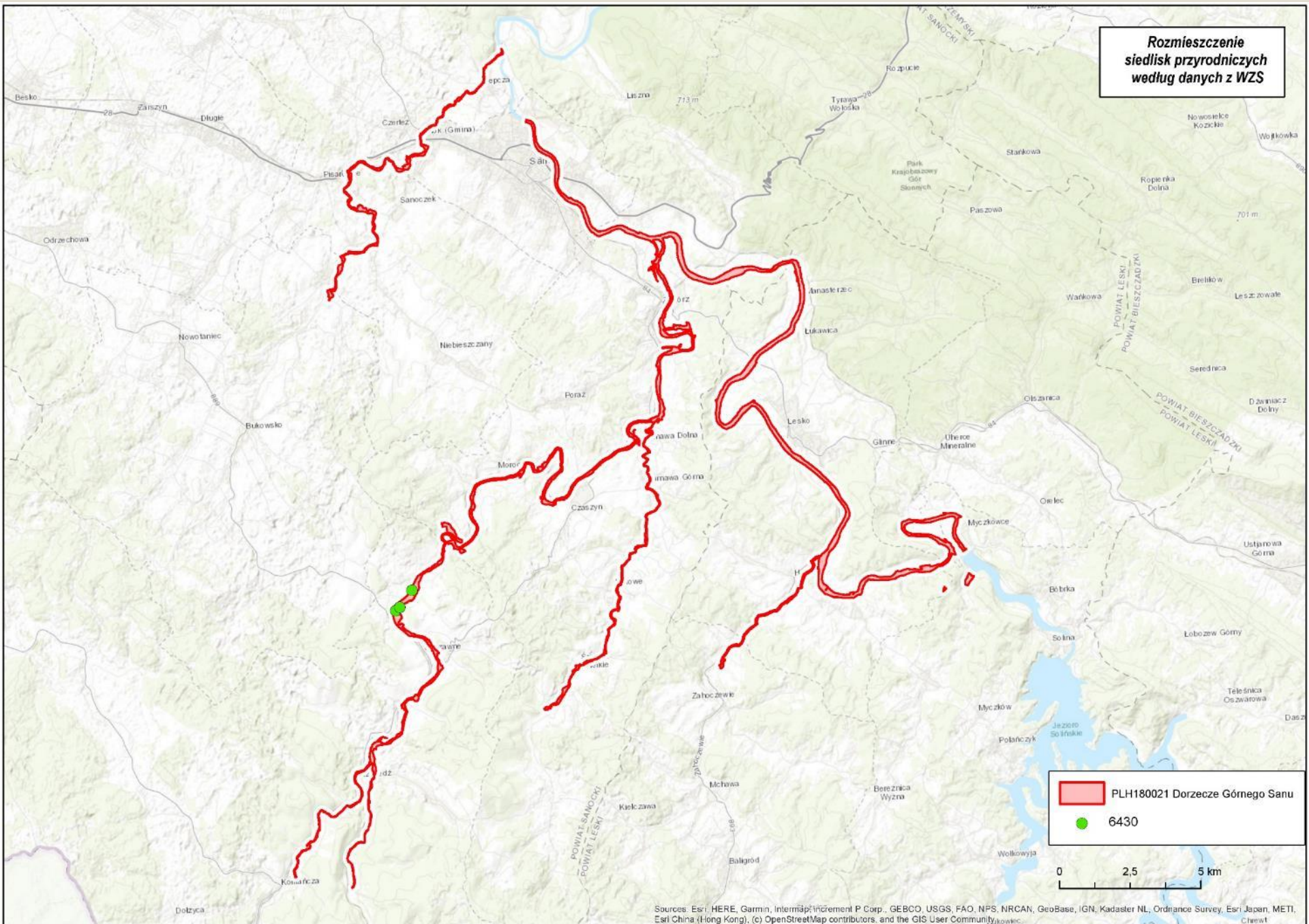

Fot. A. Przemyski

**6430 Ziółorośła górskie (*Adenostylon alliariae*) i
ziółorośła nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)**

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

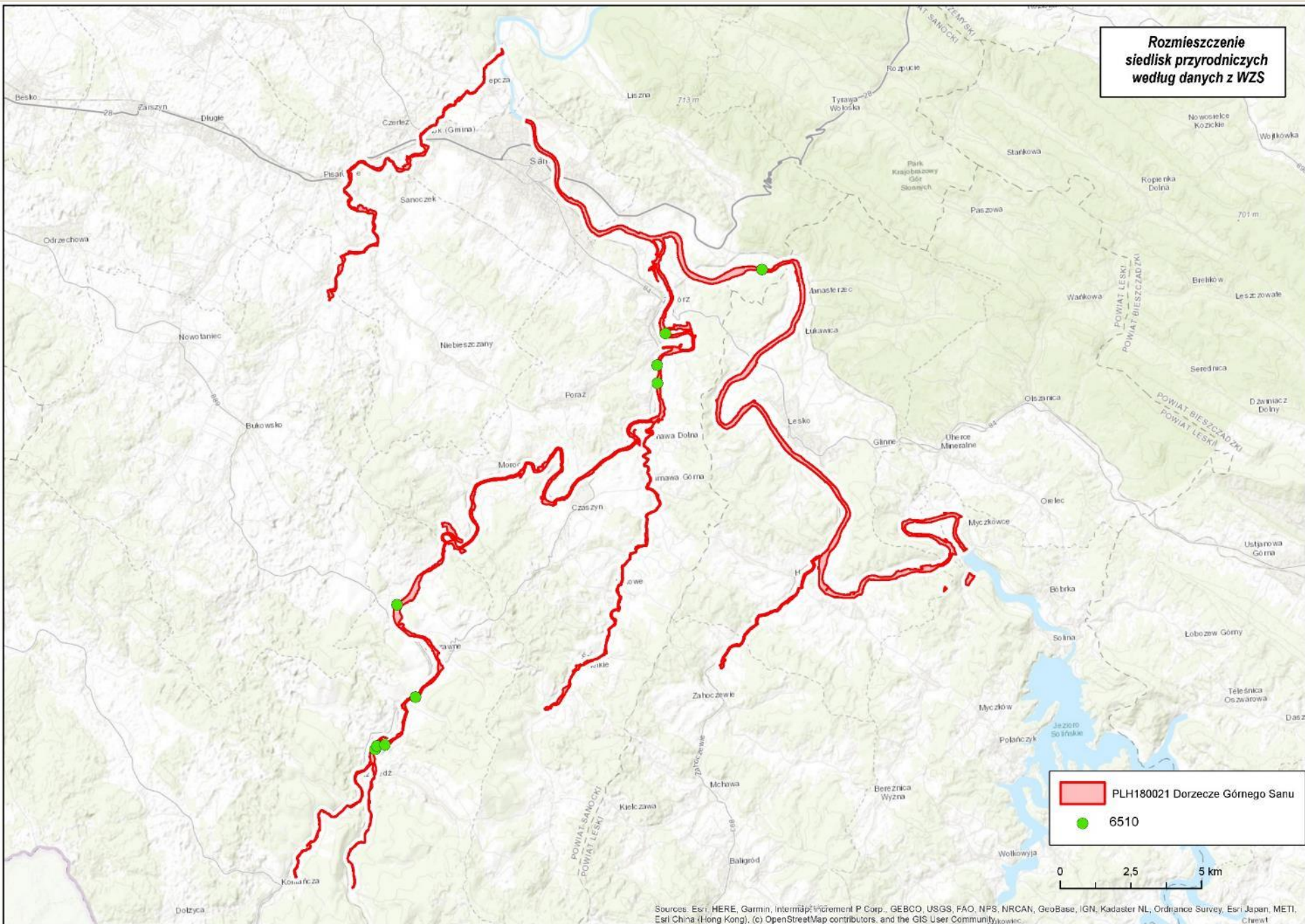

6510 Ekstensywnie użytkowane nízowe łąki świeże
(Arrhenatherion)

6510 Ekstensywnie użytkowane nízowe łąki świeże
(*Arrhenatherion*)

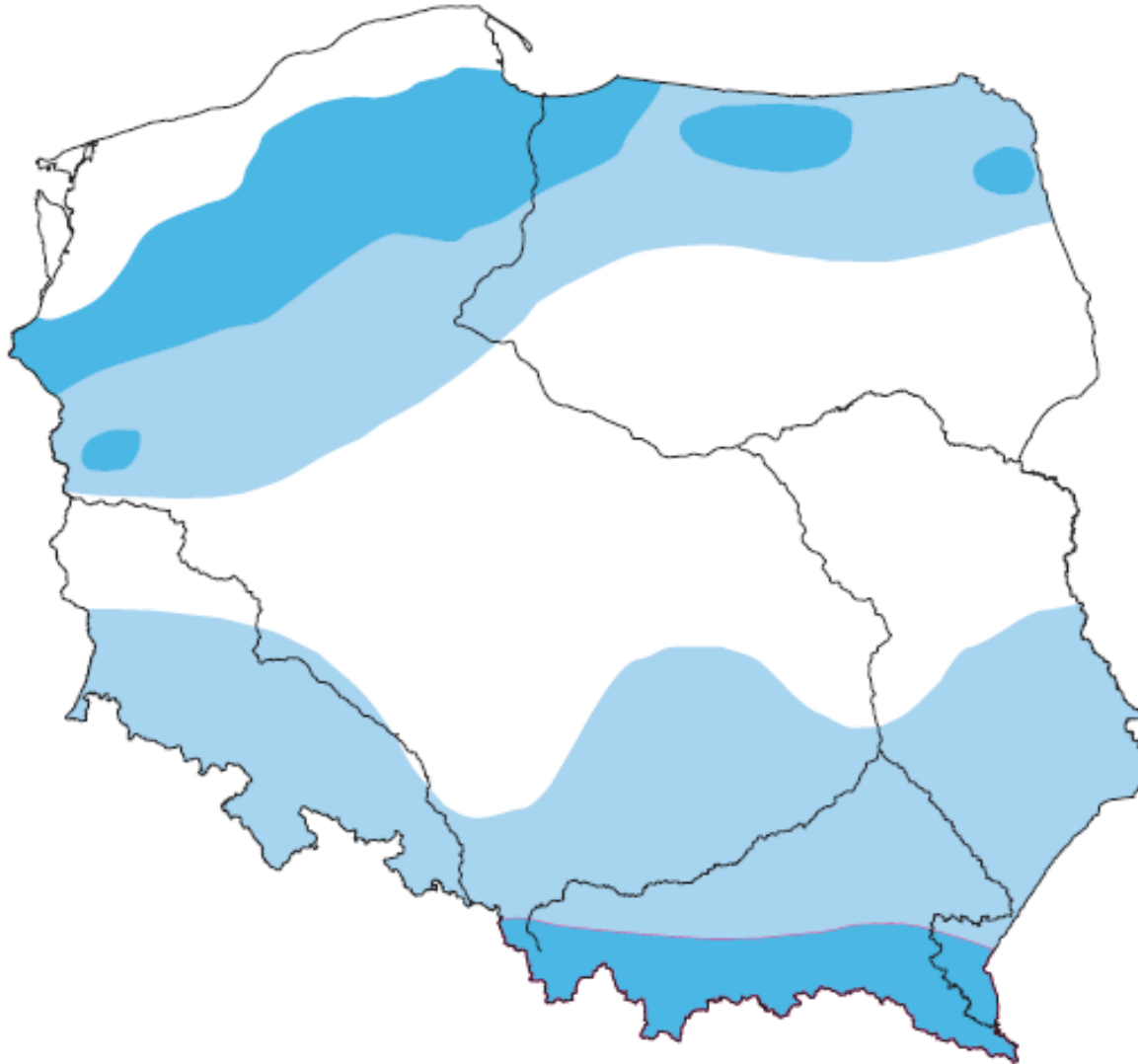
**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

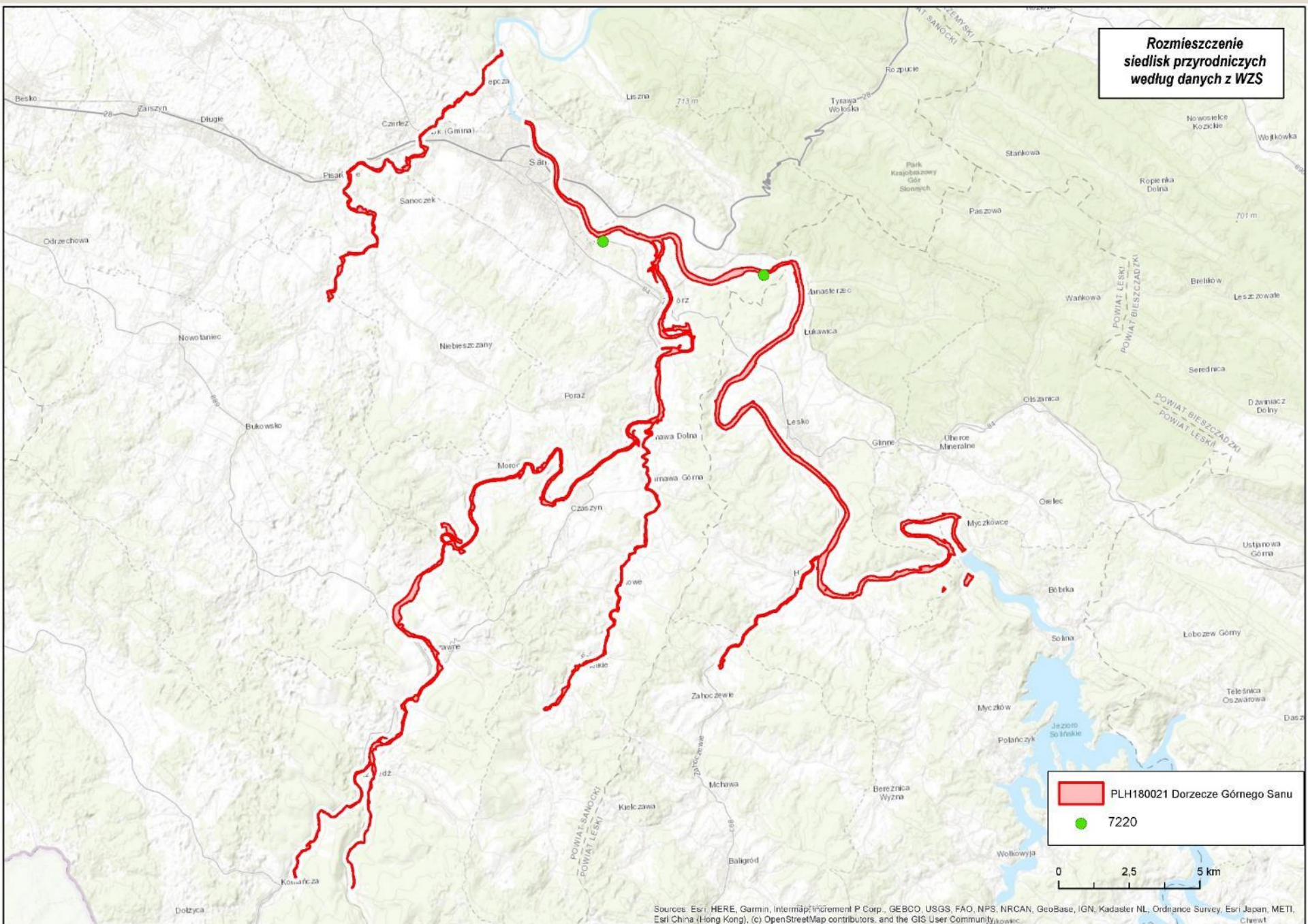
7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati

7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Fot. A. Przemyski

9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)

Kosmatka owłosiona
Luzula pilosa

Turzyca pigułkowata
Carex pilulifera

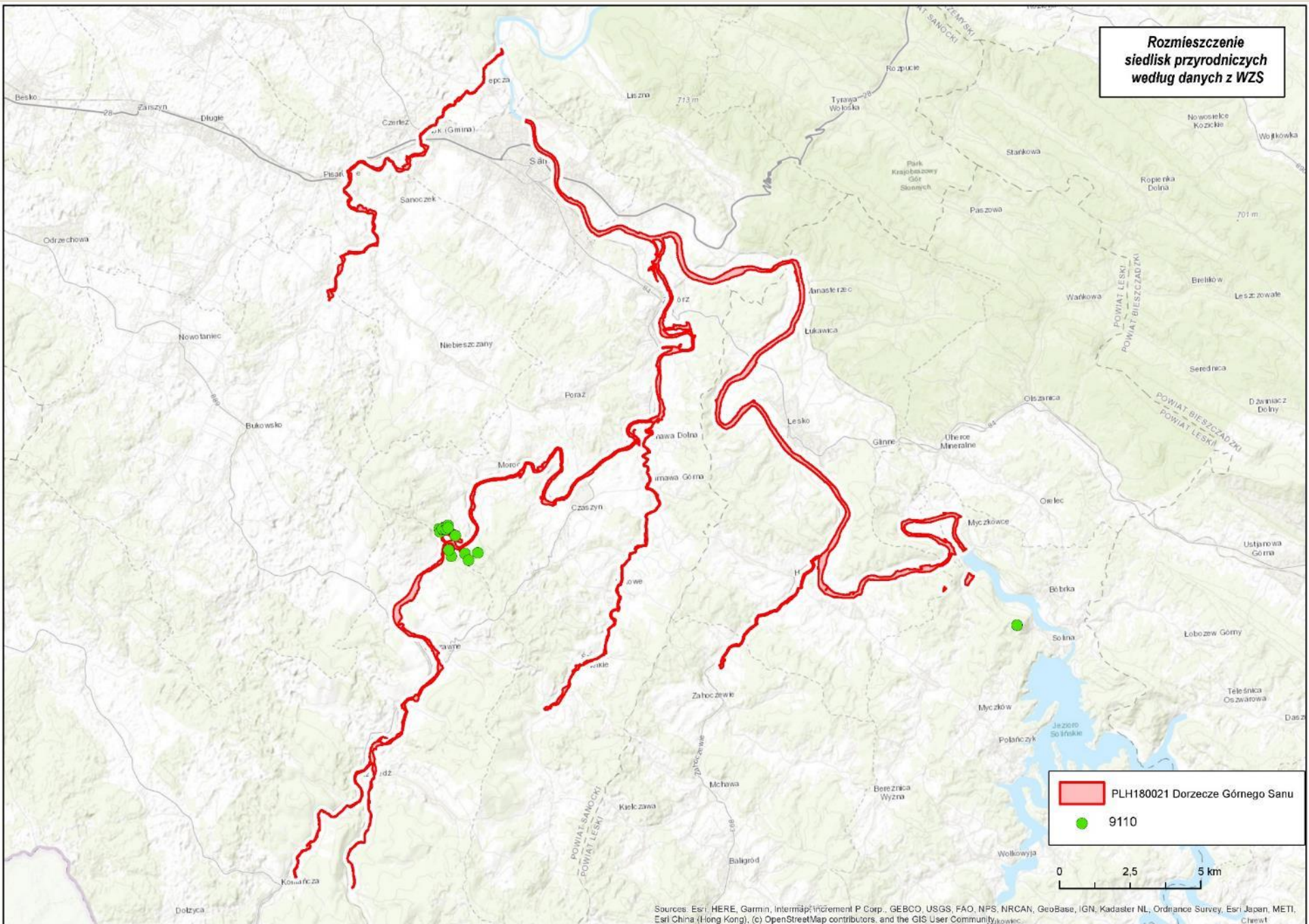

Fot. B. Piwowarski

Szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)

Fot. A. Przemyski

9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae*-Fagenion, *Galio odorati*-Fagenion)

Żywiec gruczołowaty
Dentaria glandulosa

Żywiec dziewięciolistny
Dentaria enneaphyllos

Fot. B. Piwowarski

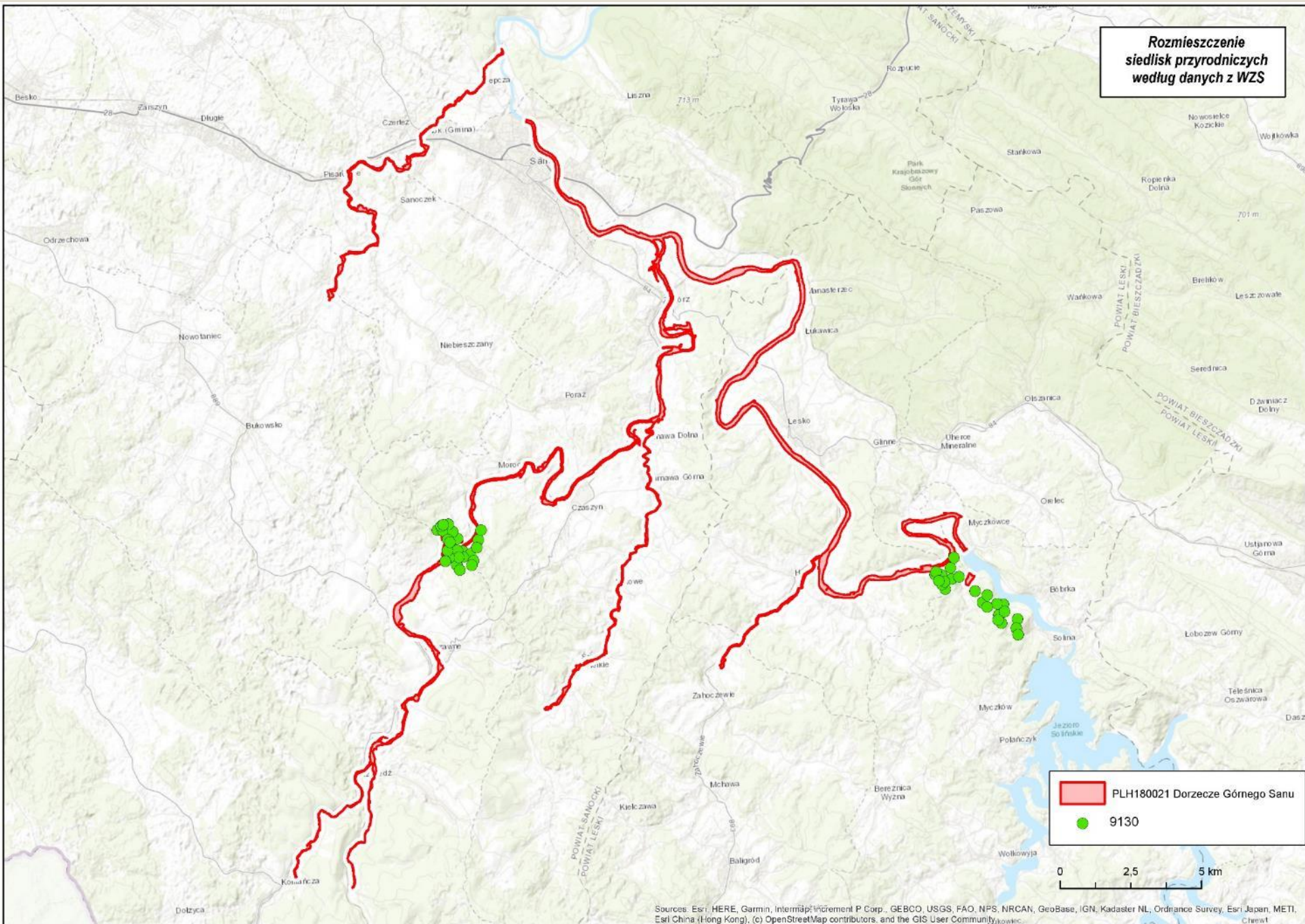
Przylaszczka pospolita
Hepatica nobilis

http://przyroda.osiedle.net.pl/Zawilec_gajowy.htm

Zawilec gajowy
Anemone nemorosa

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

Grąd 9170 środkowoeuropejski i subkontynentalny
(*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Lilia złotogłów
Lilium martagon

Gnieźnik leśny
Neottia nidus-avis

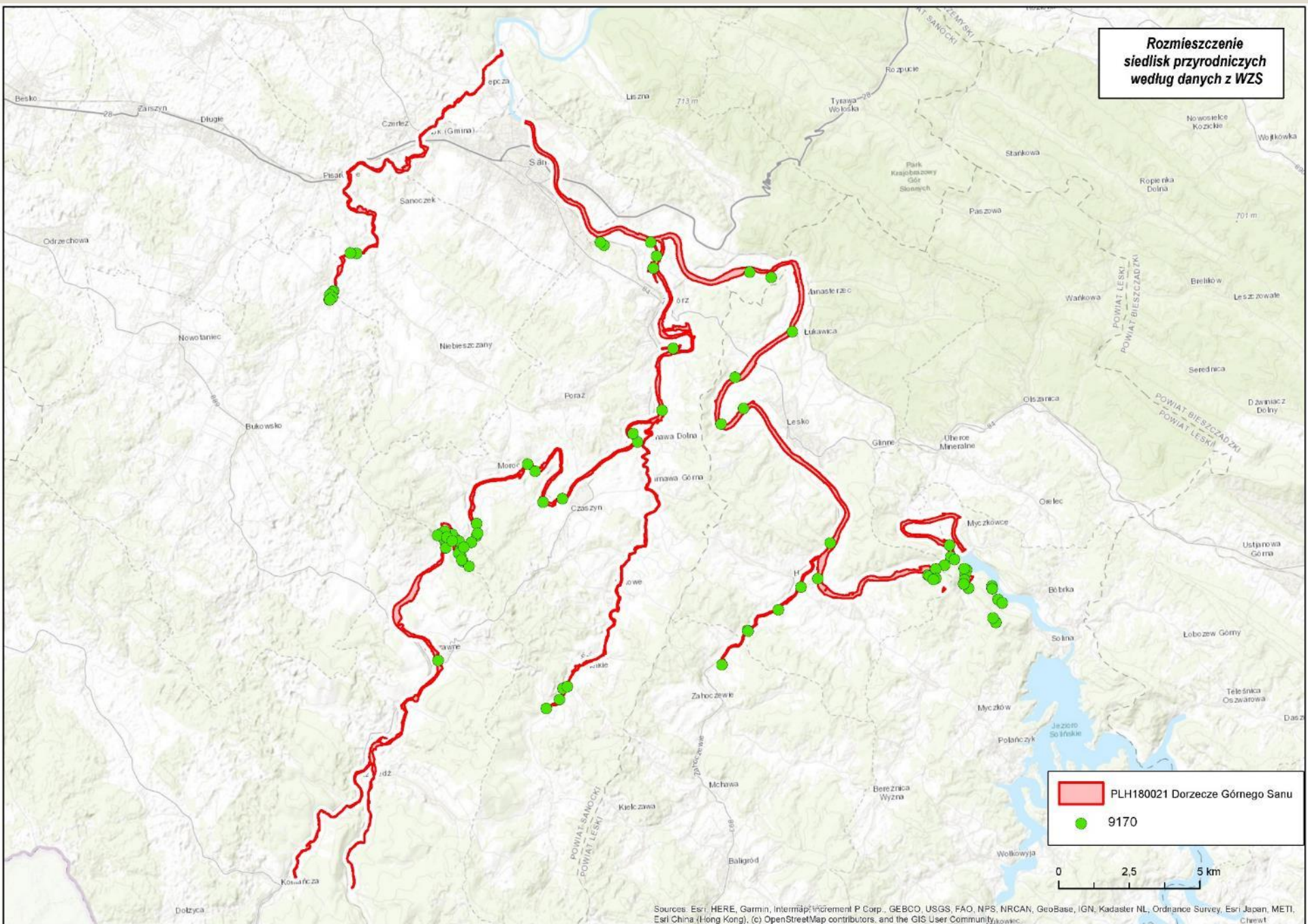

Łuskiewnik różowy
Lathraea squamaria

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny
(Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

Sources: Esri, HERE, Garmin, Intermap, increment P Corp., GEBCO, USGS, FAO, NPS, NRCAN, GeoBase, IGN, Kadaster NL, Ordnance Survey, Esri Japan, METI, Esri China (Hong Kong), (c) OpenStreetMap contributors, and the GIS User Community

A photograph of a dense forest with tall, slender trees and a rocky cliffside. The trees are mostly deciduous with vibrant green leaves. The cliffside is covered in moss and small plants. The sky is visible through the canopy.

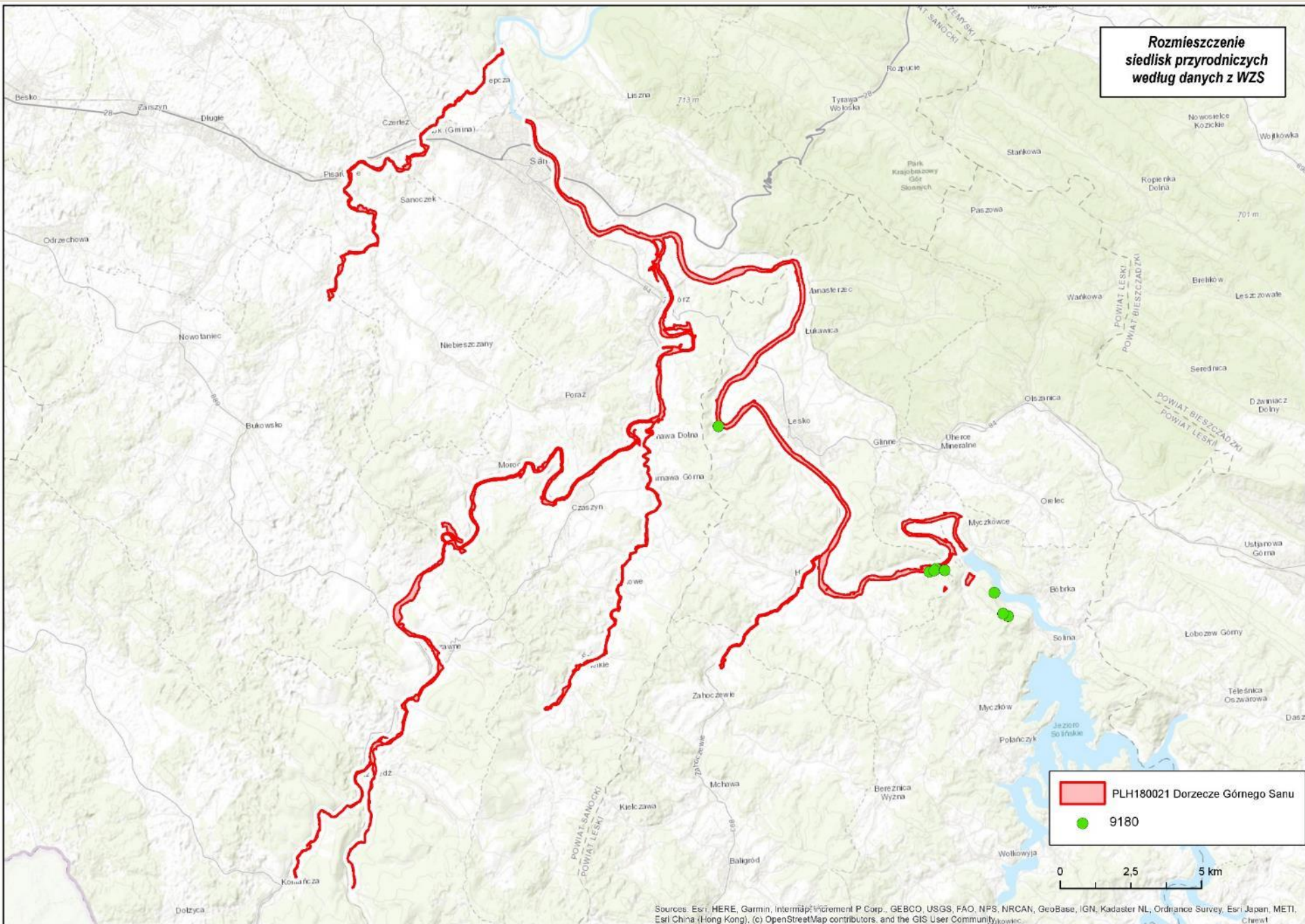
***9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*)**

http://siedliska.gios.gov.pl/images/pliki_pdf/wyniki/2013-2014/dla_siedlisk/Jaworzyny-i-lasy-klonowo-lipowe-na-stromych-stokach-i-zbo.pdf

***9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis*-*Acerion pseudoplatani*)**

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)

***91E0 - Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*,
Populetum albae, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)**

Kuklik zwisły
Geum rivale

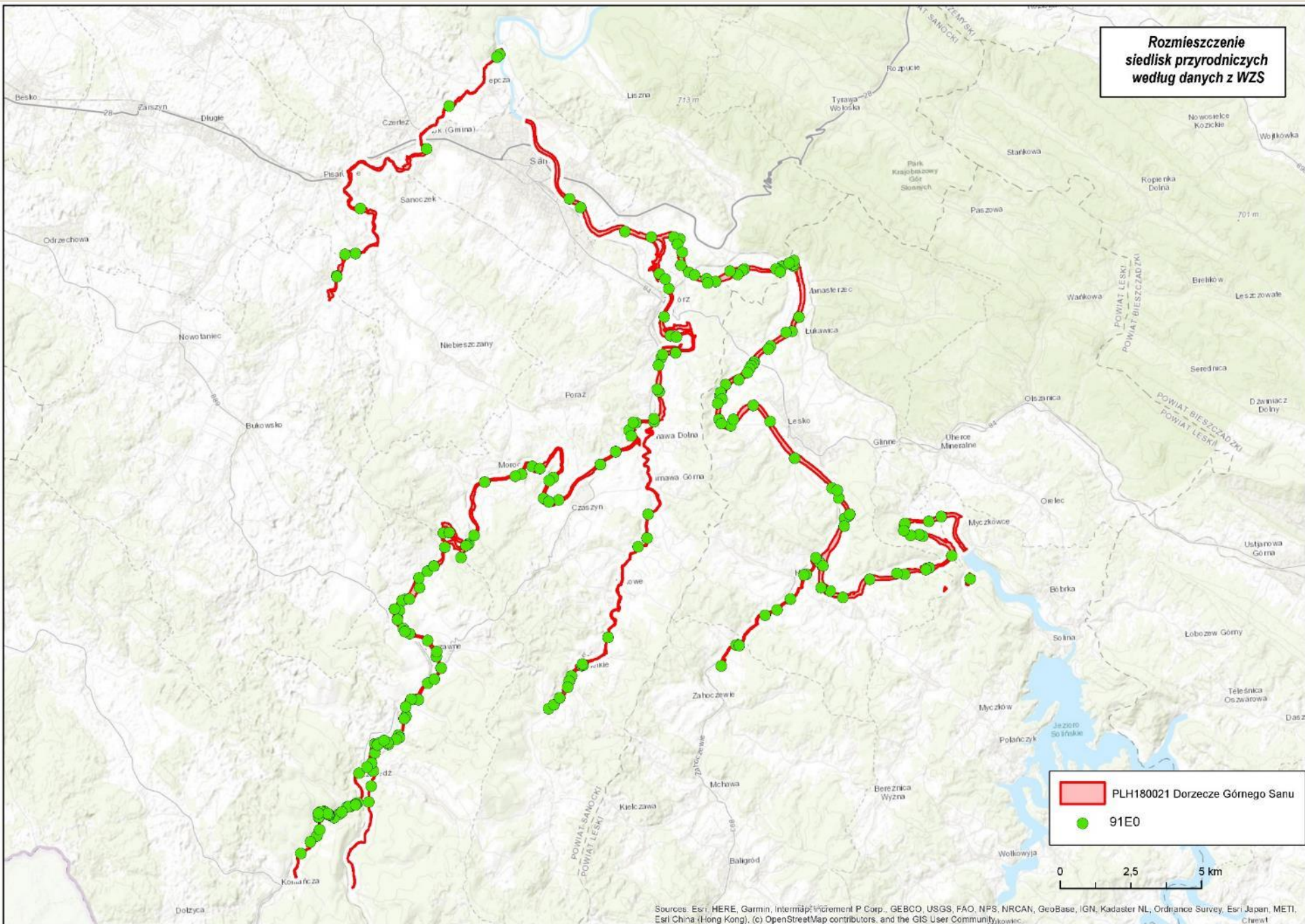
commons.wikimedia.org

Czeremcha zwyczajna
Padus avium

atlas.przyroda.net.pl

**Rozmieszczenie
siedlisk przyrodniczych
według danych z WZS**

Obszar Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu

Gatunki zwierząt wymienione w załączniku II Dyrektywy

Rady 92/43/EWG:

- 1032 skójka gruboskorupowa *Unio crassus*;**
- 1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*;**
- 1106 łosoś atlantycki *Salmo salar*;**
- 1130 boleń *Aspius aspius*;**
- 5264 brzanka karpacka *Barbus carpathicus*;**
- 5339 różanka *Rhodeus amarus*;**
- 1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio*;**
- 6143 kielb Kesslera *Romanogobio kessleri*;**
- 6144 kielb białopłetwy *Romanogobio albipinnatus*;**
- 1149 koza *Cobitis taenia*;**
- 1355 wydra europejska *Lutra lutra*.**

**GATUNKI NATUROWE WYSTĘPUJĄCE
W GRANICACH OBSZARU**

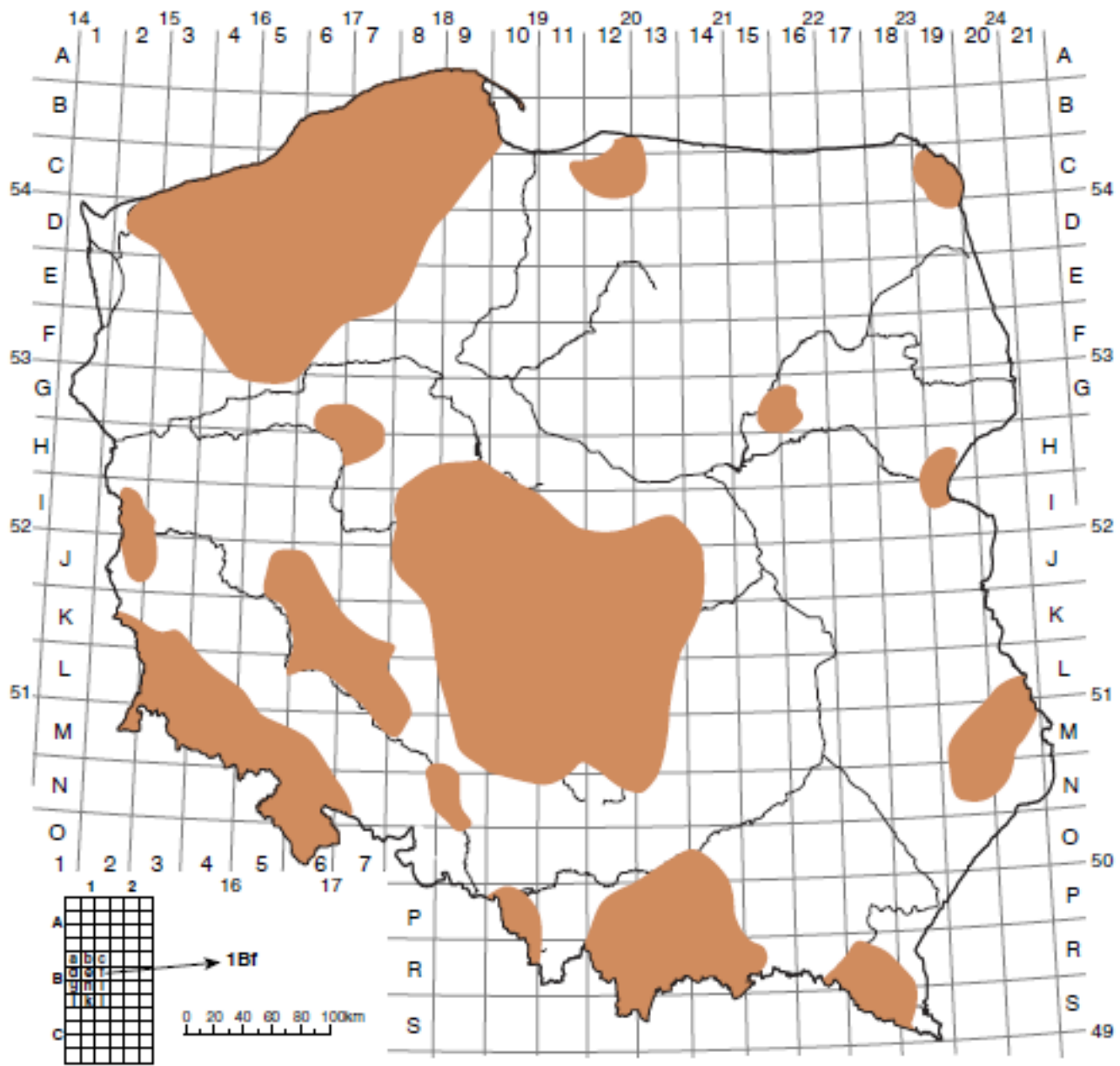
1032 skójka gruboskorupowa *Unio crassus*

1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

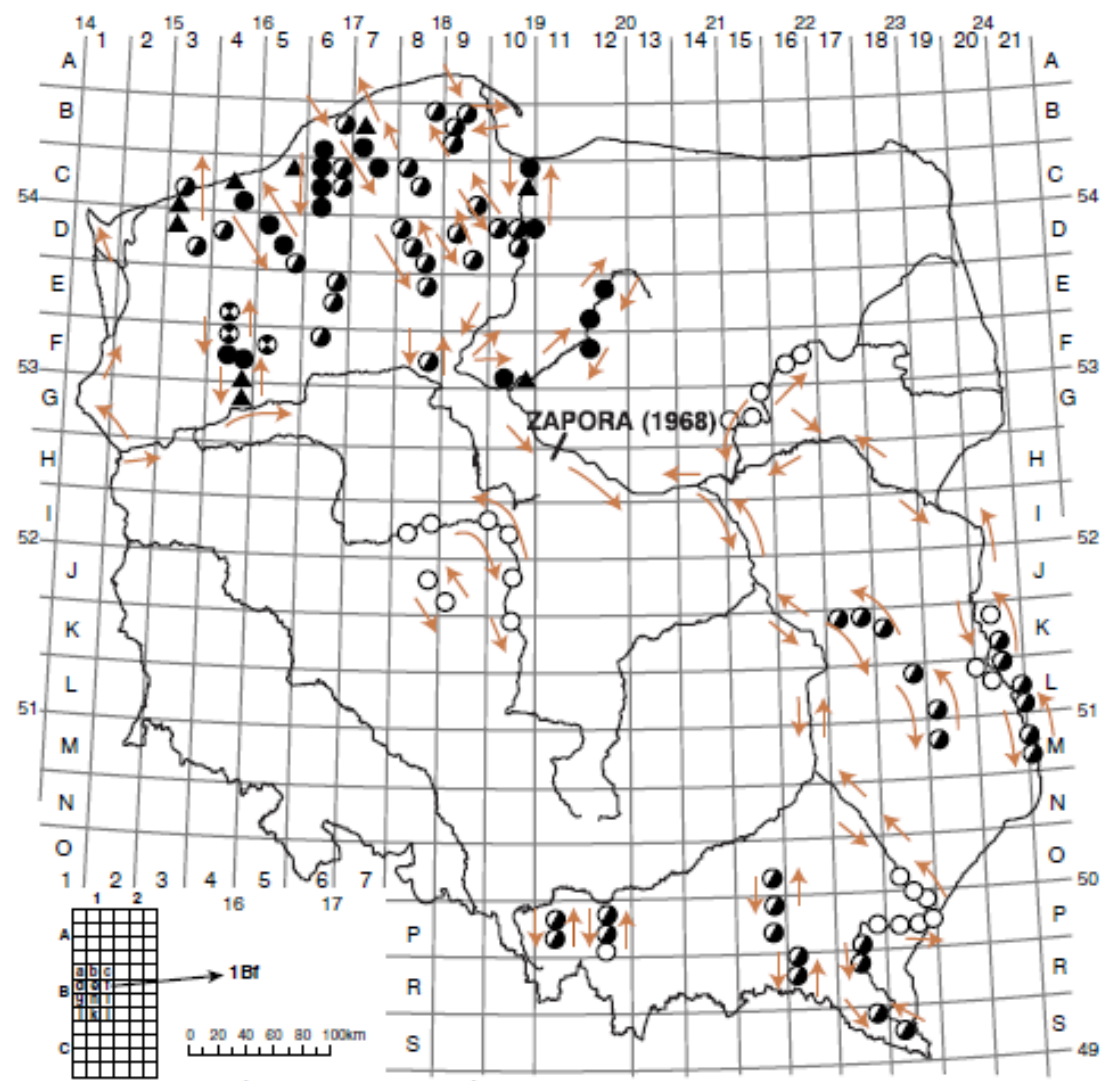
1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*

1106 łosoś atlantycki *Salmo salar*

1106 łosoś atlantycki *Salmo salar*

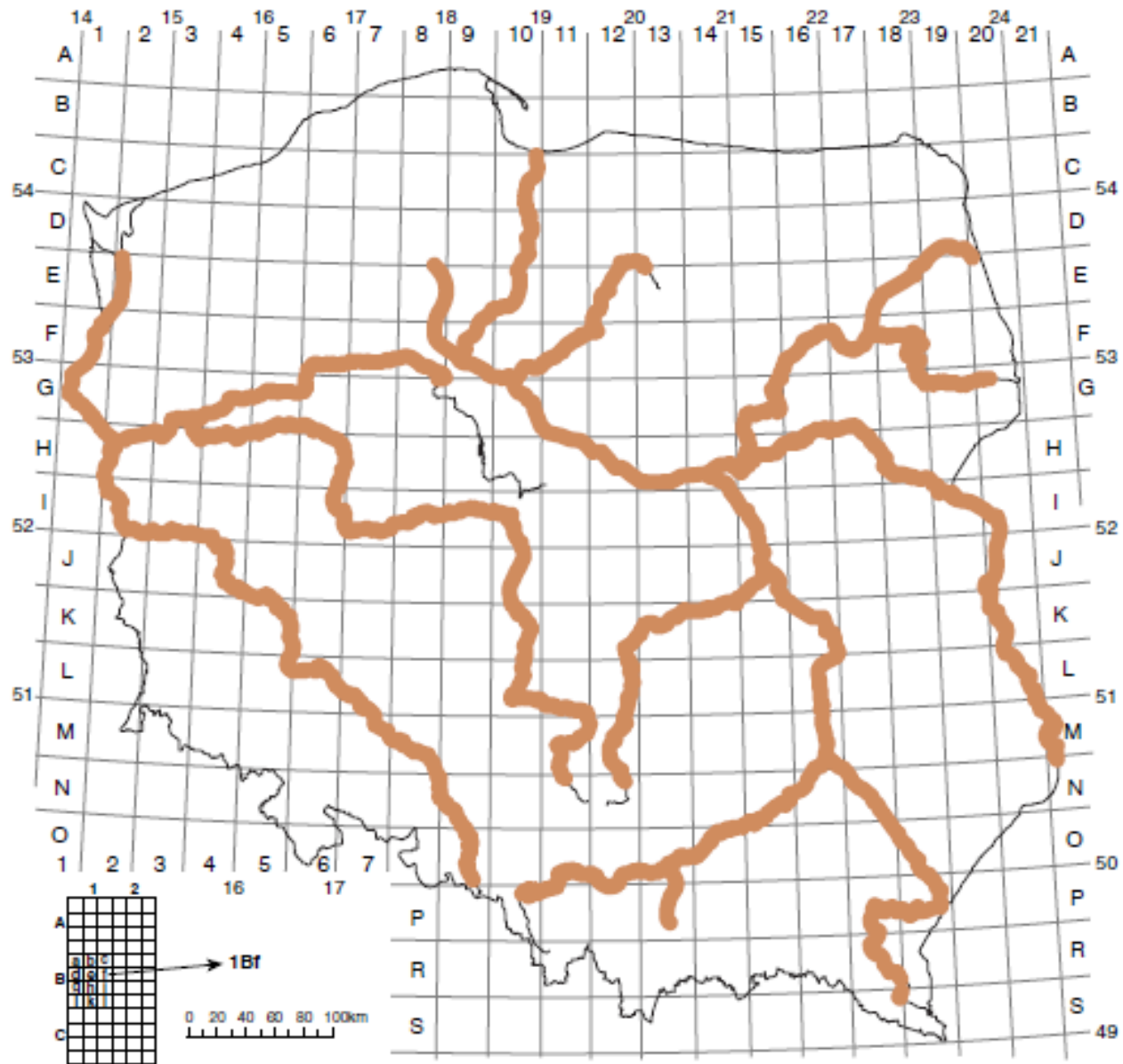

- Stanowisko notowane do 1900 r.
- Stanowisko notowane w latach 1901 - 1975
- ◐ Stanowisko notowane w latach 1976 - 1990
- Stanowisko współczesne notowane w latach 1991 - 2000
- ▲ Stanowisko introdukowane lub reintrodukowane

1130 boleň *Aspius aspius*

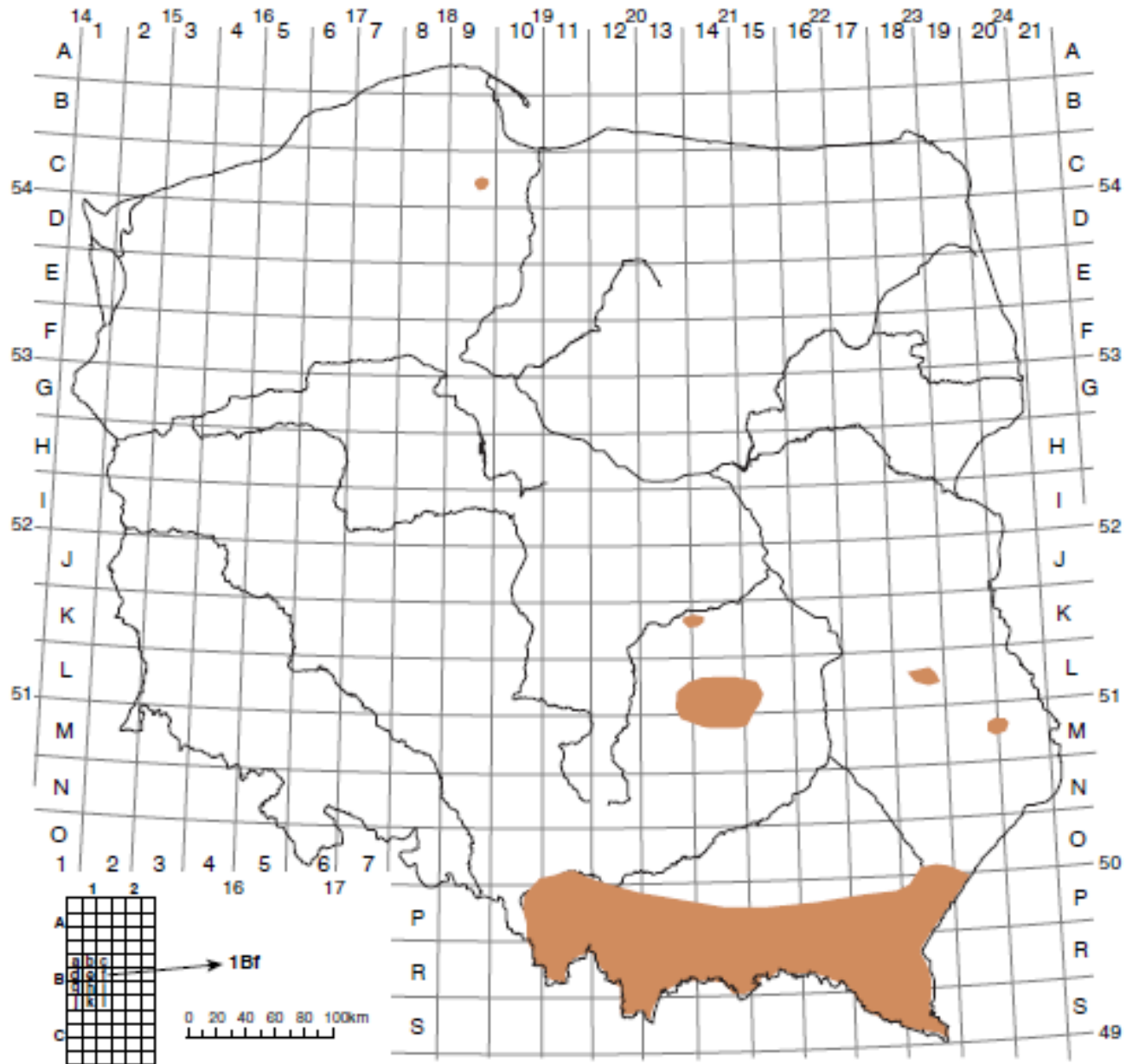
1130 boleñ *Aspius aspius*

5264 brzanka karpacka *Barbus carpathicus*

5264 brzanka karpacka *Barbus carpathicus*

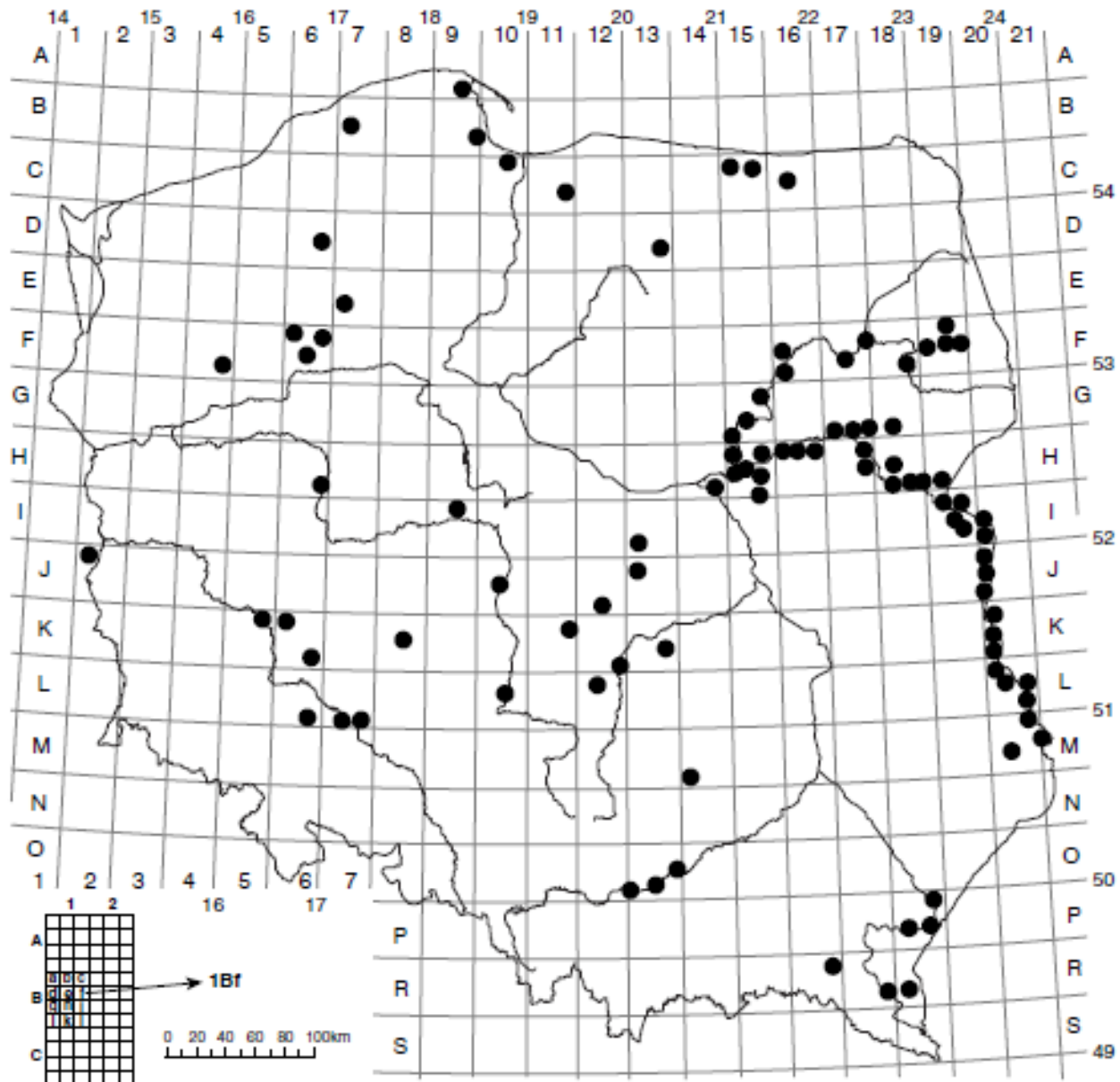

5339 różanka *Rhodeus amarus*

© lubomir hlasek
www.hlasek.com
Rhodeus sericeus hd2410

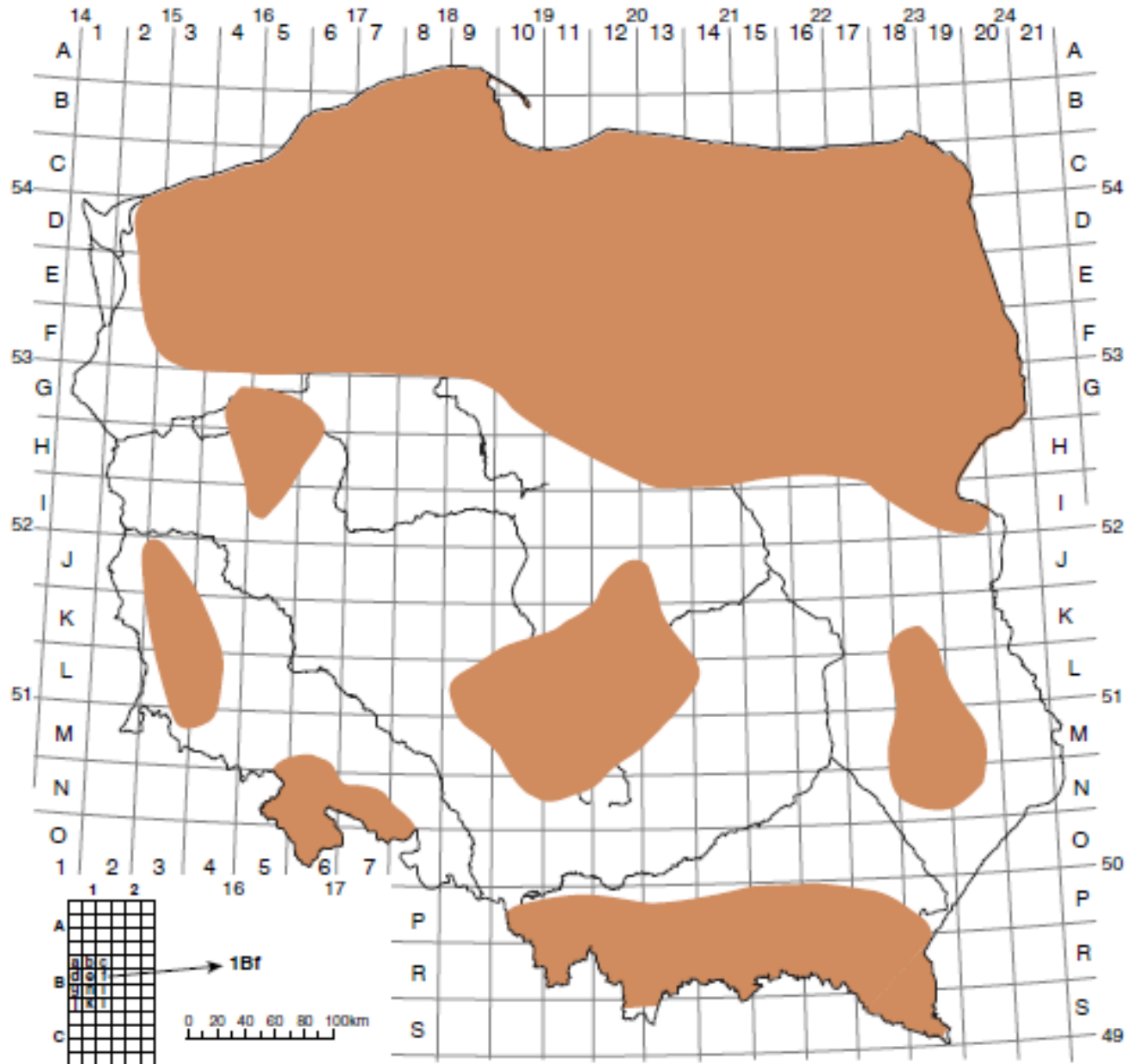
5339 różanka *Rhodeus amarus*

1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

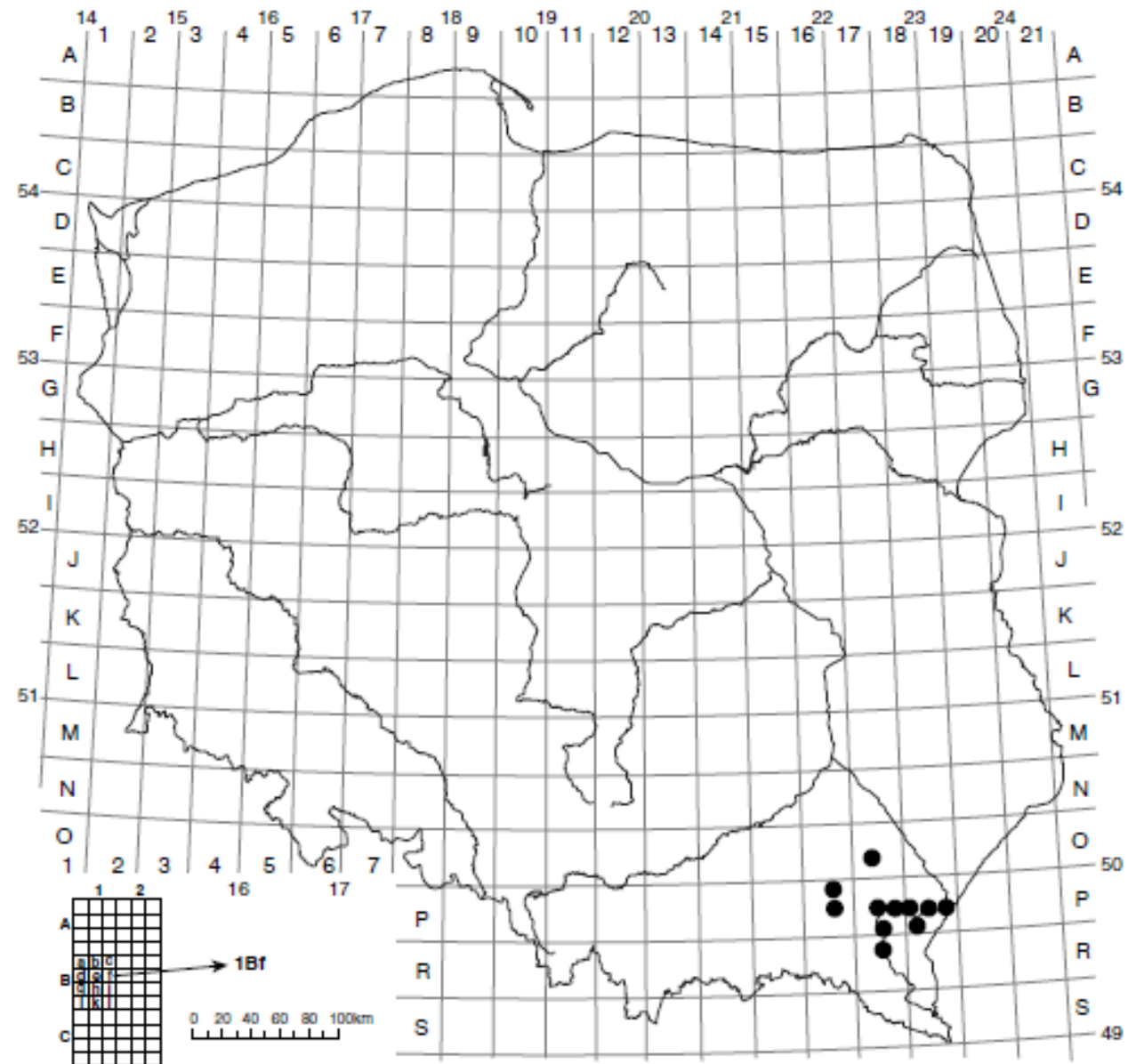
1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio*

6143 kielb Kesslera *Romanogobio kessleri*

6143 kielb Kesslera *Romanogobio kessleri*

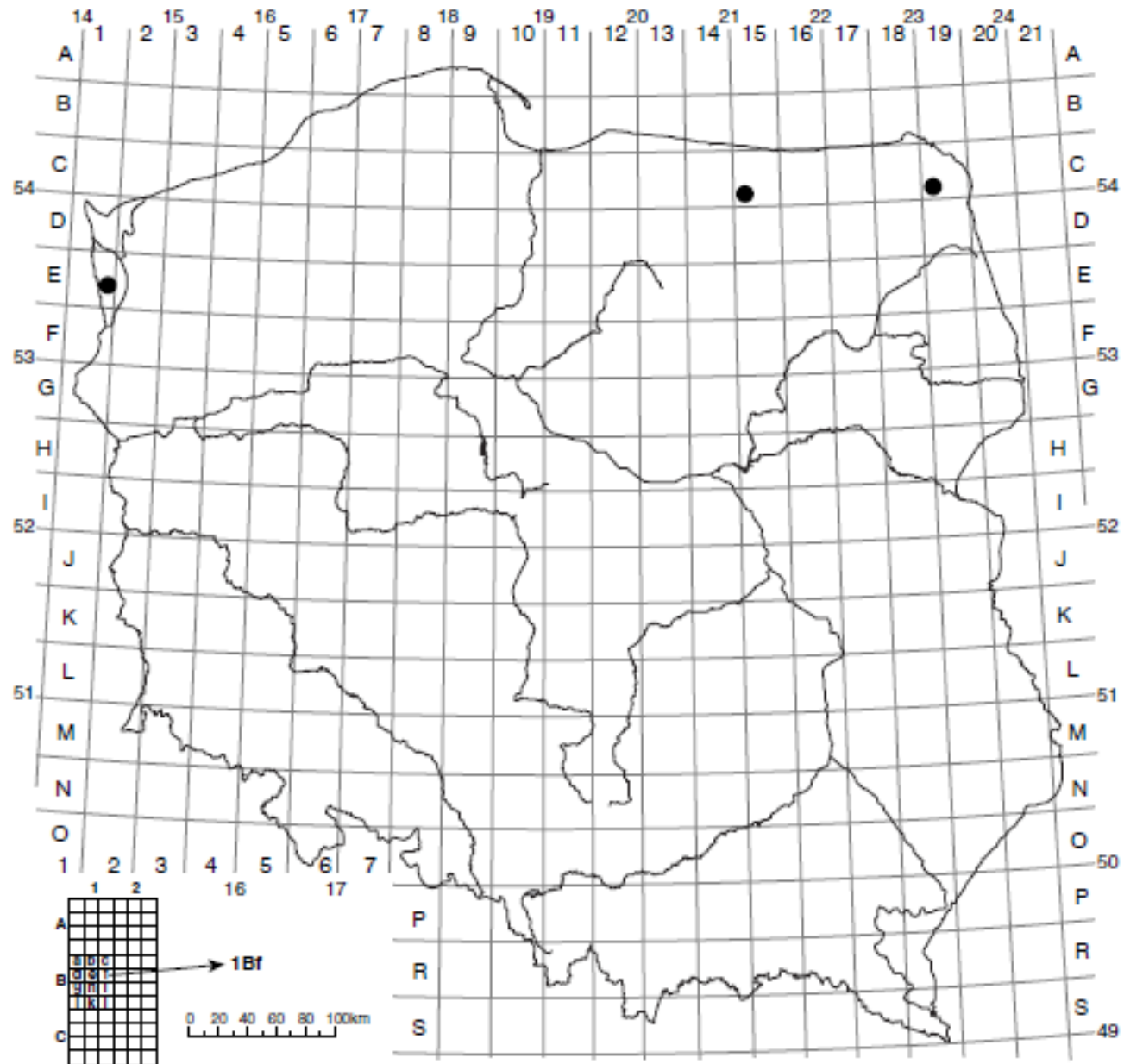
6144 kielb białopłetwy *Romanogobio albipinnatus*

1149 koza *Cobitis taenia*

1149 koza *Cobitis taenia*

1355 wydra *Lutra lutra*

1355 wydra *Lutra lutra*

**Metodyki inwentaryzacji i oceny stanu
siedlisk przyrodniczych oraz stanu zwierząt na
obszarze Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu**

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych

Pracami inwentaryzacyjnymi objęta zostanie część obszaru Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu poza gruntami Skarbu Państwa będącymi w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Powierzchnia objęta pracami to 1104 ha. Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych zostanie wykonana w oparciu o:

- 1) Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia;
- 2) stosowny Monitoring siedlisk przyrodniczych (przewodnik metodyczny);
- 3) Poradnik ochrony siedlisk;
- 4) wieloletnią wiedzę ekspertów. Wykonawca przewiduje potencjalną możliwość modyfikacji metodyki po doświadczeniach terenowych, w uzgodnieniu z Zamawiającym. Ekspert botanik (fitosocjolog) przeprowadzi inwentaryzację siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (DS) stanowiących przedmiot ochrony w obszarze Natura 2000 wraz ze szczegółowym i precyzyjnym wykreśleniem ich zasięgu. Wnoszone dane będą odzwierciedlać rzeczywisty układ i powierzchnię siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS (nie będą generalizowane). Wykonawca skartuje płaty siedlisk przyrodniczych w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniając przy kartowaniu ich zróżnicowanie i dokumentując zmienność składu gatunkowego. Ekspert zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 punktów załamania granic płatów wydzielonych siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS.

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych – c.d.

Do wyznaczania arealu siedlisk narzędziem wspierającym będą aktualne ortofotomapy, numeryczne dane wysokościowe i/lub dane fotometryczne z własnych nalotów dronem. Minimalna wielkość płatów siedlisk przyrodniczych podlegających inwentaryzacji wyniesie 10 arów. Wykonawca odstąpi od tej zasady w przypadku małych powierzchniowo, ale ważnych przyrodniczo siedlisk (np. młaki, źródlika, wychodnie skalne). Na podstawie prowadzonych prac inwentaryzacyjnych Ekspert:

1) sporządzi listę oraz wskaże lokalizację występujących w obszarze objętym Planem Zadań Ochronnych gatunków roślin objętych ochroną gatunkową, na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014 r., poz. 1409);

2) sporządzi listę oraz wskaże lokalizację występujących w obszarze objętym Planem Zadań Ochronnych gatunków roślin inwazyjnych w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska naturalnego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. 2011 nr 210 poz. 1260).

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych – c.d.

Ekspert przeprowadzi ocenę stanu zachowania wszystkich siedlisk przyrodniczych z załącznika I DS stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz proponowanych jako przedmioty ochrony zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.) z wykorzystaniem metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Ocena stanu zachowania zostanie przeprowadzona dla każdego ze zinwentaryzowanych płątów siedliska przyrodniczego w obszarze. Standardowo w obrębie płątów siedlisk o powierzchni powyżej 10 ha założone zostaną dodatkowe stanowiska (odpowiednio 1 stanowisko na każde 10 ha płątu siedliska). Na każdym z założonych stanowisk wyznaczy transekt o długości 200 m w obrębie, którego wykona 3 zdjęcia fitosocjologiczne na początku, na środku i końcu transektu. W przypadku, gdy powierzchnia płątu uniemożliwia wykonanie pełnego transektu dopuszczalna jest modyfikacja polegająca na skróceniu długości lub zmianie kształtu transektu. W płątach o powierzchni mniejszej niż 1 ha zamiast transektu wykonane zostanie 1 zdjęcie fitosocjologiczne.

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych – c.d.

Optymalne terminy prac inwentaryzacyjnych:

- 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków: czerwiec-sierpień;
- 6210 Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*): od maja do połowy sierpnia;
- 6430 Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*): czerwiec-koniec sierpnia, dopuszczalnie do początku października;
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*): koniec maja-lipiec;
- *7220 Źródlika wapienne ze zbiorowiskami *Cratoneurion commutati*: wiosna-lato;
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*): maj-sierpień (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny);

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych – c.d.

Optymalne terminy prac inwentaryzacyjnych – c.d.:

- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*): maj-sierpień (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny);
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*): maj-sierpień (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny);
- *9180 Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio plathyphyllis-Acerion pseudoplatani*): maja-lipiec (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny);
- *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe: połowa maja-wrzesień (sondażowe badania – aspekt wczesnowiosenny).

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu siedlisk przyrodniczych – c.d.

Zdjęcia fitosocjologiczne wykonane zostaną metodą Braun-Blanqueta. Dla siedlisk leśnych powierzchnia zdjęcia fitosocjologicznego wyniesie 400 m² (20×20 m), natomiast w przypadku siedlisk łąkowych (innych nieleśnych) – 25 m² (5×5 m). Ekspert w trakcie prac zarejestruje za pomocą odbiornika GPS współrzędne geograficzne w układzie PL-1992 położenia każdego zdjęcia fitosocjologicznego (centrum zdjęcia fitosocjologicznego). Numeracja zdjęć fitosocjologicznych będzie nawiązywała do numeracji/oznaczenia płatu siedliska. Jeśli w trakcie prac nad projektem Planu zostaną zidentyfikowane nowe siedliska przyrodnicze i pojawią się przesłanki by zaprojektować je jako nowe przedmioty ochrony obszaru, odnalezione płaty należy również dokładnie zinwentaryzować, przeprowadzić ocenę stanu ich zachowania oraz określić pozostałe elementy zgodnie ze wskazaniem podanymi dla przedmiotów ochrony.

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu gatunków zwierząt - mięczaki

W zakresie mięczaków Ekspert:

1) przeprowadzi inwentaryzację skójki gruboskorupowej *Unio crassus*, na podstawie której określi areał występowania gatunku w obszarze. W potencjalnych siedliskach gatunku dno będzie przeszukiwane metodą „na upatrzonego” lub pobierając próby drapaczem;

2) przeprowadzi ocenę stanu zachowania gatunku zgodnie z zapisami Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.) z wykorzystaniem metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Optymalnym terminem do prowadzenia badań skójki gruboskorupowej jest lato lub wczesna wiosna.

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu gatunków zwierząt – minogi i ryby

W zakresie gatunków minogów i ryb Ekspert:

1) przeprowadzi inwentaryzację gatunków ryb i minogów wymienionych w obowiązującym SDF obszarze Natura 2000 objętego Planem (w tym gatunków z oceną D). W ramach prac terenowych Ekspert oceni stan populacji poszczególnych gatunków w obszarze oraz określi areał występowania gatunku w obszarze. Inwentaryzacja ryb i minogów będzie prowadzona metodą elektropołów w co najmniej 10 punktach kontrolnych. Punkty kontrolne będą wyznaczone w obrębie głównego cieku i na każdym z dopływów. Lokalizacje i liczbę punktów pomiarowych będzie dobrana w taki sposób, aby uwzględniała wymagania siedliskowe wszystkich gatunków ryb i minogów wymienionych w SDF obszarze. Wykonując elektropoły zostaną uwzględnione różne preferencje siedliskowe ryb i minogów w poszczególnych kategoriach wiekowych. Do elektropołów zostanie użyty atestowany sprzęt.

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu gatunków zwierząt – minogi i ryby c.d.

Połowy dla poszczególnych gatunków ryb powinny być prowadzone:

- 1130 boleń *Aspius aspius*: od początku sierpnia do końca października;
- 5264 brzanka *Barbus carpathicus*: wrzesień-październik;
- 1149 koza *Cobitis taenia*: wrzesień-listopad;
- 5339 różanka *Rhodeus amarus*: sierpień-październik;
- 6144 kiełb białopłetwy *Romanogobio albiginnatus*: wrzesień-październik;
- 6143 kiełb Kesslera *Romanogobio kesslerii*: od września do końca października;
- 1106 łosoś atlantycki *Salmo salar*: sierpień-październik;
- 1163 głowacz białopłetwy *Cottus gobio*: sierpień-październik;
- 1096 minóg strumieniowy *Lampetra planeri*: sierpień-październik;

2) przeprowadzi ocenę stanu zachowania gatunków ryb i minogów stanowiących przedmiot ochrony oraz proponowane przedmioty ochrony (prace monitoringowe) z wykorzystaniem metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska zgodnie z zapisami Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.).

Metodyka inwentaryzacji i oceny stanu gatunków zwierząt – ssaki

W zakresie gatunków ssaków Ekspert:

1) przeprowadzi inwentaryzację ssaków wymienionych w obowiązującym SDF dla danego obszaru Natura 2000. W ramach inwentaryzacji Ekspert określi liczbę stanowisk oraz liczebność gatunku w obszarze.

2) przeprowadzi ocenę stanu zachowania gatunków ssaków stanowiących przedmioty ochrony oraz proponowane przedmioty ochrony zgodnie z zapisami Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. Nr 34, poz. 186 z późn. zm.) z wykorzystaniem metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Dla wydry *Lutra lutra* wykorzystuje się metodę polegającą na poszukiwaniu śladów obecności gatunku (odchody, tropy) na odcinkach brzegu cieków i zbiorników wodnych o długości minimum 200 m a maksymalnie 600 m (punkty monitoringowe/badawcze). Termin prowadzenia badań przypada na miesiące jesienne i wiosenne (od połowy września do końca kwietnia).

Wykorzystane materiały

- Natura 2000 partnerstwo dla przyrody”. Prezentacja opracowana w ramach projektu bliźniaczego Polska – Królestwo Wielkiej Brytanii – Królestwo Niderlandów nr PL2004/IB/EN-03: Opracowanie planów renaturalizacji siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków na obszarach Natura2000 oraz planów zarządzania dla wybranych gatunków objętych Dyrektywą Ptasią i Dyrektywą Siedliskową. Opracowanie: Paweł Pawlaczyk, redakcja: Michał Miazga.
- Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. Wytyczne wydane na podstawie art. 32 ust. 1 w świetle art. 32 ust. 2 pkt 1 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. 12 grudnia 2012 r.
- Standardowy Formularz Danych SDF Obszaru Natura 2000 Dorzecze Górnego Sanu.
- Herbich J. (red.). 2004. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Mróz W. (red.). 2015. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część czwarta. Inspekcja Ochrony Środowiska. Biblioteka Monitoringu Środowiska, Warszawa.

Adresy internetowe

http://siedliska.gios.gov.pl/images/pliki_pdf/publikacje/pojedyncze_metodyki_dla_siedlisk/rdliska-wapienne-ze-zbiorowiskami-Cratoneurion-commutati.pdf

https://m.sadeczanin.info/sites/default/files/journos/user13371/czarny_dunajec_powyzej_nowego_targu_fot._r._koryga.jpg

<http://www.joerg-bohlen.de/?p=332>

<https://www.narwianskiebagna.ghost.pl/images/siedliska/6510.jpg>

eu-central-1.amazonaws.com/styles/colorbox-groot/sa/media/3/3363-master.jpg?itok=s88A9qqx

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b4/Salmo_salar-Atlantic_Salmon-Atlanterhavsparken_Norway.JPG

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f1/Aspius_aspius_Prague_Vltava_1.jpg

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e1/Buspetenyi.png>

rybanapiatek.files.wordpress.com/2018/05/rc3b3c5bcan-ka-rhodeus_sericeus_hd2410.jpg?w=840

https://www.google.pl/search?q=unio+crassus&source=lms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwibreWJmeHqAhUPuIsKHRw1Cj8Q_AUoAXoECBoQAw&biw=1280&bih=578&dpr=1.5#imgrc=zo3flA0_clpvfM

http://siedliska.gios.gov.pl/images/pliki_pdf/wyniki/2013-2014/dla_siedlisk/Jaworzyny-i-lasy-klonowo-lipowe-na-stromych-stokach-i-zbo.pdf

https://mosrzsturovo.sk/_files/200000142-b1aa8b39c8/gobio_kessleri.jpg

<http://www.joerg-bohlen.de/?p=332>

<https://zenodo.org/record/2615819/files/figure.png>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/Fischotter_Lutra_lutra1.jpg

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bb/CottusGobioSpreadingFins.JPG>

www.eko.uj.edu.pl

http://przyroda.osiedle.net.pl/Zawilec_gajowy.htm

commons.wikimedia.org

atlas.przyroda.net.pl

Zadanie realizowane w ramach projektu POIS.02.04.00-00-0193/16 „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000” współfinansowanego ze środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Spójności w ramach II Priorytetu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – Ochrona środowiska w tym adaptacja do zmian klimatu

Użyteczne adresy internetowe:

www.rzeszow.rdos.gov.pl

www.gdos.gov.pl

<http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000>

www.natura2000.org.pl

www.salamandra.org.pl

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/barometer/index_en.htm

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/db_gis/index_en.htm

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

<http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

www.natura2000.pl

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska
Fundusz Spójności

